៕ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស៕

# បដ្ឋានុទ្ទេស ទីបនីបាឋ

## ១. ហេតុបច្ចយោ

កតមោ ហេតុបច្ចយោ។ លោភោ ហេតុបច្ចយោ។ ទោសោ, មោហោ, អលោភោ, អទោសោ, អមោហោ ហេតុ បច្ចយោ។

កតមេ ធម្មា ហេតុបច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។ លោភ សហជាតា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ច រូបកលាបាធម្មា ច ទោសសហ ជាតា មោហសហជាតា អលោភសហជាតា អទោសសហ ជាតា អមោហសហជាតា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ច រូបកលាបា ធម្មា ច ហេតុបច្ចយតោ ឧប្បន្នា ហេតុបច្ចយុប្បន្នា ធម្មា។

សហជាតរូបកលាបា នាម សហេតុកបដិសន្ធិក្ខណេ កម្មជរូបានិ ច បវត្តិកាលេ សហេតុកចិត្តជរូបានិ ច។ តត្ថ បដិសន្ធិក្ខណោ នាម បដិសន្ធិចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណោ។ បវត្តិកាលោ នាម បដិសន្ធិចិត្តស្ស ឋិតិក្ខណតោ បដ្ឋាយ យាវ ចុតិកាលំ វុច្ចតិ។

កេនដ្ឋេន ហេតុ, កេនដ្ឋេន បច្ចយោតិ។ មូលដ្ឋេន ហេតុ, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោតិ។ តត្ថ មូលយមកេ វុត្តានំ លោភាទីនំ មូលធម្មានំ មូលភាវោ មូលដ្ឋោ នាម។ សោ មូលដ្ឋោ មូលយមកទីបនិយំ អម្ហេហិ វុត្តោបមាយ ទីបិតោយេវ។

អបិ ច ឯកោ បុរិសោ ឯកិស្សំ ឥត្ថិយំ បដិពទ្ធ ចិត្តោ ហោតិ។ សោ យាវ តំ ចិត្តំ ន ជហតិ, តាវ តំ ឥត្ថឹ អារព្ភ តស្ស បុរិសស្ស លោភសហជាតានិ កាយវចីមនោកម្មានិ ច លោភសមុដ្ឋិតានិ ចិត្តជរូបានិ ច ចិរកាលំបិ បវត្តន្តិ។ សព្ពានិ ច តានិ ចិត្តចេតសិករូបានិ តស្សំ ឥត្ថិយំ រជ្ជនលោភមូលកានិ ហោន្តិ។ សោ លោភោ តេសំ មូលដ្ឋេន ហេតុ ច, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោ ច។ តស្មា ហេតុបច្ចយោ។ ឯស នយោ សេសានិ រជ្ជនីយវត្ថូនិ អារព្ភរជ្ជនវសេន ឧប្បន្នេសុ លោភេសុ, ទុស្សនីយវត្ថូនិ អារព្ភ ទុស្សនវសេន ឧប្បន្នេសុ ទោសេសុ, មុយ្ហនីយវត្ថូនិ អារព្ភ មុយ្ហនវសេន ឧប្បន្នេសុ មោហេសុ ច។

តត្ថ យថា រុក្ខស្ស មូលានិ សយំ អន្តោបថវិយំ សុដ្ឋុ បតិដ្ឋហិត្វា បថវិរសញ្ច អាបោរសញ្ច គហេត្វា តំ រុក្ខំ យាវ អគ្គា អភិហរន្តិ, តេន រុក្ខោ ចិរកាលំ វឌ្ឍមានោ តិដ្ឋតិ។ តថា លោភោ ច តស្មឹ តស្មឹ វត្ថុម្ហិ រជ្ជនវសេន សុដ្ឋុ បតិដ្ឋហិត្វា តស្ស តស្ស វត្ថុស្ស បិយរូបរសញ្ច សាតរូបរសញ្ច គហេត្វា សម្បយុត្តធម្មេ យាវ កាយវចីវីតិក្កមា អភិហរតិ, កាយ វីតិក្កមំ វា វចីវីតិក្កមំ វា បាបេតិ។ តថា ទោសោ ច ទុស្សន វសេន អប្បិយរូបរសញ្ច អសាត រូបរសញ្ច គហេត្វា, មោហោ ច មុយ្ហនវសេន នានារម្មណេសុ និរត្ថកចិត្តាចាររសំ វឌ្ឍេត្វាតិ វត្តព្ពំ។ ឯវំ អភិហរន្តា តយោ ធម្មា រជ្ជនីយាទីសុ វត្ថូសុ សម្បយុត្តធម្មេ មោទមានេ បមោទមានេ ករោន្តោ វិយ ចិរ កាលំ បវត្តេន្តិ។ សម្បយុត្តធម្មា ច តថា បវត្តន្តិ។ សម្បយុត្ត ធម្មេសុ ច តថា បវត្តមានេសុ សហជាតរូបកលាបាបិ តថា ប វត្តន្តិយេវ។ តត្ថ សម្បយុត្តធម្មេ អភិហរតីតិ ទ្វេ បិយរូប សាតរូបរសេ សម្បយុត្តធម្មានំ សន្តិកំ បាបេតីតិ អត្ថោ។

សុក្កបក្ខេ សោ បុរិសោ យទាកាមេសុ អាទីនវំ បស្សតិ, តទា សោ តំ ចិត្តំជហតិ, តំ ឥត្ថឹ អារព្ភ អលោភោ សញ្ជា យតិ។ បុព្ពេ យស្មឹ កាលេ តំ ឥត្ថឹ អារព្ភ លោភមូលកានិ អសុទ្ធានិ កាយវចីមនោកម្មានិ វត្តន្តិ។ ឥទានិ តស្មឹ កាលេបិ អលោភមូលកានិ សុទ្ធានិ កាយវចីមនោកម្មានិ វត្តន្តិ។ បព្ពជិត សីលសំវរានិ វា ឈានបរិកម្មានិ វា អប្បនាឈានានិ វា វត្តន្តិ។ សោ អលោភោ តេសំ មូលដ្ឋេន ហេតុ ច ហោតិ, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោច។ តស្មា ហេតុបច្ចយោ។ ឯស នយោ សេសេសុ លោភ បដិបក្ខេសុ អលោភេសុ, ទោសបដិបក្ខេសុ អទោសេសុ, មោហ បដិបក្ខេសុ អមោហេសុ ច។

តត្ថ រុក្ខមូលានិ វិយ អលោភោ លោភនេយ្យវត្ថូសុ លោភំ បហាយ លោភវិវេកសុខរសំ វឌ្ឍេត្វា តេន សុខេន សម្បយុត្តធម្មេ មោទមានេ បមោទមានេ ករោន្តោ វិយ យាវ ឈានសមាបត្តិសុខា វា យាវ មគ្គផលសុខា វា វឌ្ឍាបេតិ។ តថា អទោសោ ច ទោសនេយ្យវត្ថូសុ ទោសវិវេកសុខរសំ វឌ្ឍេត្វា, អមោហោ ច មោហនេយ្យវត្ថូសុ មោហវិវេកសុខរសំ វឌ្ឍេត្វាតិ វត្តព្ពំ។ ឯវំ វឌ្ឍាបេន្តា តយោ ធម្មា កុសលេសុ ធម្មេសុ សម្បយុត្តធម្មេ មោទមានេ

បមោទមានេ ករោន្តោ វិយ ចិរ កាលំបិ បវត្តេន្តិ។ សម្បយុត្តធម្មា ច តថា បវត្តន្តិ។ សម្បយុត្ត ធម្មេសុ ច តថា បវត្តមានេសុ សហជាតរូបកលាបាបិ តថា បវត្តន្តិយេវ។

តត្ថ លោភវិវេកសុខរសន្តិ វិវិច្ចនំ វិគមនំ វិវេកោ។ លោភស្ស វិវេកោ លោភវិវេកោ។ លោភវិវេកេ សុខំ លោភវិវេកសុខំ។ លោភវិវេកំ បដិច្ច ឧប្បន្នសុខន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តទេវ រសោ លោភវិវេកសុខរសោតិ សមាសោ។ អយំ អភិធម្មេ បដ្ឋាននយោ។

ហត្ថន្តនយោ បន អវិជ្ជាសង្ខាតោ មោហោ ច តណ្ហាសង្ខាតោ លោភោ ចាតិ ទ្វេ ធម្មា សព្ពេសំបិ វដ្ដទុក្ខ ធម្មានំ មូលានិ ហោន្តិ។ ទោសោ បន លោភស្ស និស្សន្ទភូតំ បាបមូលំ ហោតិ។ វិជ្ជាសង្ខាតោ អមោហោ ច និក្ខមធាតុសង្ខាតោ អលោភោ ចាតិ ទ្វេ ធម្មា វិវដ្ដធម្មានំ មូលានិ ហោន្តិ។ អទោសោ បន អលោភស្ស និស្សន្ទភូតំ កល្យាណមូលំ ហោតិ។ ឯវំ ឆព្ពិធានិ មូលានិ សហជាតានំបិ អសហជាតានំបិ នាមរូបធម្មានំ បច្ចយា ហោន្តីតិ។ អយំ សុត្តន្តេសុ នយោ។ ហេតុបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ២. អារម្មណបច្ចយោ

កតមោ អារម្មណបច្ចយោ។ សព្ពេបិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា សព្ពេបិ រូបធម្មា សព្ពំបិ និព្ពានំ សព្ពាបិ បញ្ញត្តិយោ អារម្មណ បច្ចយោ។ ន ហិ សោ នាម ឯកោបិ ធម្មោ អត្ថិ, យោ ចិត្ត ចេតសិកានំ អារម្មណំ ន ហោតិ។ សង្ខេបតោ បន អារម្មណំ ឆព្ពិធំ ហោតិ រូបារម្មណំ សទ្ទារម្មណំ គន្ធារម្មណំ រសារម្មណំ ផោដ្ឋព្ពារម្មណំ ធម្មារម្មណន្តិ។

កតមេ ធម្មា អារម្មណបច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។ សព្ពេបិ ចិត្ត ចេតសិកាធម្មា អារម្មណបច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។ ន ហិ កិញ្ចិ ចិត្តំ នាម អត្ថិ, យំ ចិត្តំ ភូតេន វា អភូតេន វា អារម្មណេន វិនា បវត្តតិ។

តត្ថ បច្ចុប្បន្នំ រូបារម្មណំ ទុវិធស្ស ចក្ខុវិញ្ញាណចិត្តស្ស អារម្មណបច្ចយោ។ បច្ចុប្បន្នំ សទ្ទារម្មណំ ទុវិធស្ស សោតវិញ្ញាណ ចិត្តស្ស។ បច្ចុប្បន្នំ គន្ធារម្មណំ ទុវិធស្ស ឃានវិញ្ញាណចិត្តស្ស។ បច្ចុប្បន្នំ រសារម្មណំ ទុវិធស្ស ជិវ្ហាវិញ្ញាណចិត្តស្ស។ បច្ចុប្បន្នំ តិវិធំ ផោដ្ឋព្ពារម្មណំ ទុវិធស្ស កាយវិញ្ញាណចិត្តស្ស។ បច្ចុប្បន្នានិ តានិ បញ្ចារម្មណានិ តិវិធស្ស មនោធាតុចិត្តស្ស អារម្មណបច្ចយោ។ សព្ពានិ តានិ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នានិ បញ្ចារម្មណានិ វា សព្ពានិ តេកាលិកានិ កាលវិមុត្តានិ ធម្មារម្មណានិ វា ឆ សត្តតិវិធានំ មនោវិញ្ញាណចិត្តានំ យថារហំ អារម្មណ បច្ចយោ។

កេនដ្ឋេន អារម្មណំ, កេនដ្ឋេន បច្ចយោតិ។ ចិត្ត ចេតសិកេហិ អាលម្ពិតព្ពដ្ឋេន អារម្មណំ, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោតិ។

អាលម្ពិតព្ពដ្ឋេនាតិ ចេត្ថ អាលម្ពណកិរិយា នាម ចិត្ត ចេតសិកានំ អារម្មណគ្គហណកិរិយា, អារម្មណុបាទាន កិរិយា។

យថា ហិ លោកេ អយោធាតុំ កាមេតិ ឥច្ឆតីតិ អត្ថេន អយោកន្តកោ នាម លោហធាតុវិសេសោ អត្ថិ។ សោ អយោខន្ទសមីបំ សម្បត្តោ តំ អយោខន្ទំ កាមេន្តោ វិយ ឥច្ឆន្តោ វិយ អយោខន្ទាភិមុខោ ចញ្ចលតិ។ សយំ វា តំ អយោខន្ទំ ឧបគច្ឆតិ។ អយោខន្ទំ វា អត្តាភិមុខំ អាកឌ្ឍតិ, អយោខន្ទោ តទភិមុខោ ចញ្ចលតិ, តំ វា ឧបគច្ឆតិ។ អយំ អយោកន្តកស្ស អាលម្ពណកិរិយា នាម។ ឯវមេវ ចិត្តចេតសិកានំ អារម្មណេសុ អាលម្ពណកិរិយា ទដ្ឋព្ពា។ ន កេវលំ អារម្មណេសុ អាលម្ពណ មត្តំ ហោតិ។ អថ ខោ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា សត្ត សន្តានេ ឧប្បជ្ជមានា ឆសុ ទ្វារេសុ អារម្មណានំ អាបាតាគមនេ ឯវ ខណេ ខណេ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឧប្បជ្ជិត្វា ច ខណេ ខណេ និរុជ្ឈន្តិ។

យថា តំ ភេរិតលេ ភេរិសទ្ទា ឧប្បជ្ជមានា តត្ថ តត្ថ ហត្ថេន បហរណកាលេ ឯវ ខណេ ខណេ ឧប្បជ្ជន្តិ, ឧប្បជ្ជិត្វា ច ខណេ ខណេ និរុជ្ឈន្តិ។ វីណាសទ្ទា ឧប្បជ្ជមានា វីណាតន្តីសុ តត្ថ តត្ថ វីណាទន្តកេន បហរណកាលេ ឯវ ខណេ ខណេ ឧប្បជ្ជន្តិ, ឧប្បជ្ជិត្វា ច ខណេ ខណេ និរុជ្ឈន្តីតិ។ និទ្ទាយន្តស្ស ភវង្គចិត្តប្បវត្តិ កាលេបិ បុព្ពភវេ មរណាសន្នកាលេ ឆសុ ទ្វារេសុ អាបាត មាគតានិ កម្ម កម្មនិមិត្ត គតិនិមិត្តានិ ឯវ ភវង្គចិត្តានំ អារម្មណបច្ចយោតិ។ អារម្មណបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៣. អធិបតិបច្ចយោ

ទុវិធោ អធិបតិបច្ចយោ អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ សហ ជាតាធិបតិបច្ចយោ ច។ តត្ថ កតមោ អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ។ អារម្មណបច្ចយេ វុត្តេសុ អារម្មណេសុ យានិ អារម្មណានិ អតិឥដ្ឋានិ ហោន្តិ អតិកន្តានិ អតិមនាបានិ គរុកតានិ។ តានិ អារម្មណានិ អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ។ តត្ថ អតិឥដ្ឋានីតិ សភាវតោ ឥដ្ឋានិ វា ហោន្តុ អនិដ្ឋានិ វា, តេន តេន បុគ្គលេន អតិឥច្ឆិតានិ អារម្មណានិ ឥធ អតិឥដ្ឋានិ នាម។

តានិ បន ធម្មតោ ទ្វេ ទោសមូលចិត្តុប្បាទេ ច ទ្វេ មោមូហ ចិត្តុប្បាទេ ច ទុក្ខសហគតកាយវិញ្ញាណ ចិត្តុប្បាទេ ច ឋបេត្វា អវសេសានិ សព្ពានិ កាមាវចរចិត្តចេតសិកានិ ច រូបារូប លោកុត្តរចិត្តចេតសិកានិ ច សព្ពានិ អតិឥដ្ឋរូបានិ ច ហោន្តិ។

តេសុបិ កាមារម្មណានិ គរុំ ករោន្តស្សេវ អារម្មណា ធិបតិបច្ចយោ។ គរុំ អករោន្តស្ស អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ ន ហោតិ។ ឈានលាភិនោ បន អត្តនា បដិលទ្ធានិ មហគ្គតឈានានិ អរិយសាវកា ច អត្តនា បដិលទ្ធេ លោកុត្តរធម្មេ គរុំ អករោន្តា នាម នត្ថិ។

កតមេ ធម្មា តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។ អដ្ឋ លោភ មូលចិត្តានិ អដ្ឋ កាមាវចរកុសលចិត្តានិ ចត្តារិ កាមាវចរ ញាណសម្បយុត្តកិរិយចិត្តានិ អដ្ឋ លោកុត្តរចិត្តានិ តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

តត្ថ លោកិយានិ ឆឡារម្មណានិ លោភមូលចិត្តានំ បច្ចយោ។ សត្តរស លោកិយកុសលានិ ចតុន្នំ ញាណវិប្បយុត្ត កុសលានំ។ តានិ កុសលានិចេវ ហេដ្ឋិមមគ្គផលានិ ច និព្ពានញ្ច ចតុន្នំ ញាណសម្បយុត្ត កុសលានំ។ អរហត្តមគ្គផលានិ ច និព្ពានញ្ច ចតុន្នំ ញាណសម្បយុត្តកិរិយានំ។ និព្ពានំ អដ្ឋន្នំ លោកុត្តរ ចិត្តានន្តិ។

កេនដ្ឋេន អារម្មណំ, កេនដ្ឋេន អធិបតិ។ អាលម្ពិតព្ពដ្ឋេន អារម្មណំ, អាធិបច្ចដ្ឋេន អធិបតិ។ កោ អាធិបច្ចដ្ឋោ។ អត្តានំ គរុំ កត្វា បវត្តេសុ ចិត្តចេតសិកេសុ ឥស្សរភាវោ អាធិបច្ចដ្ឋោ។ លោកេ សាមិកា វិយ អារម្មណាធិបតិបច្ចយ ធម្មា ទដ្ឋព្ពា, ទាសា វិយ បច្ចយុប្បន្នធម្មា ទដ្ឋព្ពា។

សុតសោមជាតកេ រាជា បោរិសាទោ មនុស្សមំសំ គរុំ ករោន្តោ មនុស្សមំសហេតុ រជ្ជំ បហាយ អរញ្ញេ វិចរតិ។ តត្ថ មនុស្សមំសេ គន្ធរស ធម្មា អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ។ រញ្ញោ បោរិសាទស្ស លោភមូលចិត្តំ បច្ចយុប្បន្នធម្មោ។ រាជា សុត សោមោ សច្ចធម្មំ គរុំ កត្វា សច្ចធម្មហេតុ រជ្ជសម្បត្តិញ្ច ញាតិ សង្ឃញ្ច អត្តនោ ជីវិតញ្ច ឆឌ្ឌេត្វា បុន រញ្ញោ បោរិសាទស្ស ហត្ថំ ឧបគតោ។ តត្ថ សច្ចធម្មោ អារម្មណាធិបតិបច្ចយោ។ រញ្ញោ សុតសោមស្ស កុសលចិត្តំ បច្ចយុប្បន្នធម្មោ។ ឯសនយោ សព្ពេសុ គរុកតេសុ អារម្មណេសុ។

កតមោ សហជាតាធិបតិបច្ចយោ។ អធិបតិភាវំ បត្តា ចត្តារោ ធម្មា អធិបតិបច្ចយោ, ឆន្ទោ ចិត្តំ វីរិយំ វីមំសា។

កតមេ ធម្មា តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។ អធិបតិ សម្បយុត្តា ចិត្តចេតសិកា ច អធិបតិសមុដ្ឋិតា ចិត្តជរូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន សហជាតោ, កេនដ្ឋេន អធិបតិ។

សហុប្បាទនដ្ឋេន សហជាតោ, សហជាតានំ ធម្មានំ អភិភវនដ្ឋេន អធិបតិ។ តត្ថ សហុប្បាទនដ្ឋេនាតិ យោ ធម្មោ សយំ ឧប្បជ្ជមានោ អត្តនា សហជាតធម្មេ ច អត្តនា សហេវ ឧប្បាទេតិ, តស្ស អត្តនា សហជាត ធម្មានំ សហុប្បាទនដ្ឋេន។

អភិភវនដ្ឋេនាតិ អជ្ឈោត្ថរណដ្ឋេន។ យថា រាជា ចក្កវត្តិ អត្តនោ បុញ្ញិទ្ធិយា សកលទីបវាសិនោ អភិភវន្តោ អជ្ឈោត្ថរន្តោ អត្តនោ វសេ វត្តាបេតិ, សកលទីបវាសិនោ ច តស្ស វសេ វត្តន្តិ។ តថា អធិបតិដ្ឋានបត្តា ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា អត្តនោ អត្តនោ វិសយេ សហជាតធម្មេ អភិភវន្តា អជ្ឈោត្ថរន្តា អត្តនោ វសេ វត្តាបេន្តិ, សហជាតធម្មា ច តេសំ វសេ វត្តន្តិ។ យថា វា សិលាថម្ភេ បឋវីធាតុ ឧទកក្ខន្ធេ អាបោធាតុ អគ្គិក្ខន្ធេ

តេជោធាតុ វាតក្ខន្ធេ វាយោធាតុ អត្តនា សហជាតា តិស្សោ ធាតុយោ អភិភវន្តា អជ្ឈោត្ថរន្តា អត្តនោ គតឹ គមាបេន្តិ, សហជាតធាតុយោ ច តាសំ គតឹ គច្ឆន្តិ, ឯវមេវ អធិបតិដ្ឋានបត្តា ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា អត្តនោ ពលេន សហជាតធម្មេ អត្តនោ គតឹ គមាបេន្តិ, សហជាតធម្មា ច តេសំ គតឹ គច្ឆន្តិ, ឯវំ សហជាតធម្មានំ អភិភវនដ្ឋេន។

ឯត្ថ វទេយ្យុំ, យទិ សហជាតធម្មានំ អភិភវនដ្ឋេន អធិបតិនាម សិយា។ ឯវំ សតិ តិដ្ឋតុ ឆន្ទោ, លោភោ ឯវ អធិបតិនាម សិយា, សោ ហិ ឆន្ទតោបិ ពលវតរោ ហុត្វា សហ ជាតធម្មេ អភិភវន្តោ បវត្តតីតិ។ វុច្ចតេ, ពាលបុថុជ្ជនេសុ ឯវ លោភោ ឆន្ទតោ ពលវតរោ ហោតិ, បណ្ឌិតេសុ បន ឆន្ទោ ឯវ លោភតោ ពលវតរោ ហុត្វា សហជាតធម្មេ អភិ ភវន្តោ បវត្តតិ។ សចេ ហិ លោភោ ឯវ ឆន្ទតោ ពលវតរោ សិយា, កថំ ឥមេ សត្តា លោភស្ស ហត្ថគតា ភវសម្បត្តិ ភោគសម្បត្តិយោ ឆឌ្ឌេត្វា នេក្ខម្មធម្មេ បូរេត្វា វដ្ដទុក្ខតោ និស្សរេយ្យុំ។ យស្មា បន ឆន្ទោ ឯវ លោភតោ ពលវតរោ ហោតិ, តស្មា ឥមេ សត្តា លោភស្ស ហត្ថគតា ភវសម្បត្តិ ភោគសម្បត្តិយោ ឆឌ្ឌេត្វា នេក្ខម្មធម្មេ បូរេត្វា វដ្ដទុក្ខតោ និស្សរន្តិ។ តស្មា ឆន្ទោ ឯវ លោភតោ ពលវតរោ ហោតិ, ឆន្ទោ ឯវ អធិបតិ, ន លោភោតិ។ ឯស នយោ ទោសាទីសុបីតិ។

តត្ថ លោកេ មហន្តេសុ សុទុក្ករេសុ បុរិសកម្មេសុ បច្ចុបដ្ឋិតេសុ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា កម្មសិទ្ធិយា សំវត្តន្តិ។ កថំ។

ហីនច្ឆន្ទា ពហុជ្ជនា មហន្តានិ សុទុក្ករានិ បុរិសកម្មានិ ទិស្វា និវត្តច្ឆន្ទា ហោន្តិ។ កាតុំ ន ឥច្ឆន្តិ, អម្ហាកំ អវិសយោតិ និរបេក្ខា ឋបេន្តិ។ ឆន្ទាធិកោ បន តាទិសានិ បុរិសកម្មានិ ទិស្វា ឧគ្គតច្ឆន្ទោ ហោតិ, អតិវិយ កាតុំ ឥច្ឆតិ, មម វិសយោ ឯសោតិ អធិដ្ឋានំ គច្ឆតិ។ សោ ឆន្ទេន អភិកឌ្ឍិតោ យាវ តំ កម្មំ ន សិជ្ឈតិ, តាវ អន្តរា តំ កម្មំ ឆឌ្ឌេតុំ ន សក្កោតិ។ ឯវញ្ច សតិ អតិមហន្តំបិ តំ កម្មំ ឯកស្មឹ កាលេ សិទ្ធំ ភវិស្សតិ។

ហីនវិរិយា ច ពហុជ្ជនា តាទិសានិ កម្មានិ ទិស្វា និវត្ត វិរិយា ហោន្តិ, ឥទំ មេ កម្មំ ករោន្តស្ស ពហុំ កាយទុក្ខំ វា ចេតោទុក្ខំ វា ភវិស្សតីតិ និវត្តន្តិ។ វិរិយាធិកោ បន តាទិសានិ បុរិសកម្មានិ ទិស្វា ឧគ្គតវិរិយោ ហោតិ, ឥទានេវ ឧដ្ឋហិត្វា កាតុំ ឥច្ឆតិ។ សោ ចិរកាលំបិ តំ កម្មំ ករោន្តោ ពហុំ កាយទុក្ខំ វា ចេតោទុក្ខំ វា អនុភវន្តោបិ តស្មឹ វិរិយ កម្មេ ននិព្ពិន្ទតិ, មហន្តេន កម្មវិរិយេន វិនា ភវិតុំ ន សក្កោតិ, តាទិសេន វិរិយេន រត្តិទិវំ ខេបេន្តោ ចិត្តសុខំ វិន្ទតិ។ ឯវញ្ច សតិ អតិមហន្តំបិ តំ កម្មំ ឯកស្មឹ កាលេ សិទ្ធំ ភវិស្សតិ។

ហីនចិត្តា ច ពហុជ្ជនា តាទិសានិ កម្មានិ ទិស្វា និវត្តចិត្តា ហោន្តិ។ បុន អារម្មណំបិ ន ករោន្តិ។ ចិត្តាធិកោ បន តាទិសានិ កម្មានិ ទិស្វា ឧគ្គតចិត្តោ ហោតិ, ចិត្តំ វិនោទេតុំបិ ន សក្កោតិ, និច្ចកាលំ តត្ថ និពន្ធចិត្តោ ហោតិ។ សោ ចិត្តវសិកោ ហុត្វា ចិរកាលំបិ តំ កម្មំ ករោន្តោ ពហុំ កាយទុក្ខំវាបីតិអាទិនា ឆន្ទាធិបតិនយេន វត្តព្ពំ។

មន្ទបញ្ញា ច ពហុជ្ជនា តាទិសានិ កម្មានិ ទិស្វា និវត្តបញ្ញា ហោន្តិ, កម្មានំ អាទិម្បិ ន បស្សន្តិ, អន្តបិ ន បស្សន្តិ, អន្ធការេ បវិសន្តា វិយ ហោន្តិ, តានិ កម្មានិ កាតុំ ចិត្តំបិ ន នមតិ។ បញ្ញាធិកោ បន តាទិសានិ កម្មានិ ទិស្វា ឧគ្គតបញ្ញោ ហោតិ, កម្មានំ អាទឹបិ បស្សតិ, អន្តំបិ បស្សតិ, ផលំបិ បស្សតិ, អានិសំសំបិ បស្សតិ។ សុខេន កម្មសិទ្ធិយា នានាឧបាយំបិ បស្សតិ។ សោ ចិរកាលំបិ តំ កម្មំ ករោន្តោតិអាទិនា វិរិយាធិបតិនយេន វត្តព្ពំ។ ឥធ បន មហតិយា កម្មវីមំសាយាតិ ច តាទិសិយា កម្ម វីមំសាយាតិ ច វត្តព្ពំ។

ឯវំ លោកេ មហន្តេសុ សុទុក្ករេសុ បុរិសកម្មេសុ បច្ចុបដ្ឋិតេសុ ឥមេ ចត្តារោ ធម្មា កម្មសិទ្ធិយា សំវត្តន្តិ។ ឥមេសញ្ច ចតុន្នំ អធិបតីនំ វិជ្ជមានត្តា លោកេ បុរិសវិសេសា នាម ទិស្សន្តិ, សព្ពញ្ញុពុទ្ធា នាម ទិស្សន្តិ, សព្ពញ្ញុពោធិសត្តា នាម ទិស្សន្តិ, បច្ចេកពុទ្ធា នាម ទិស្សន្តិ, បច្ចេកពោធិសត្តានាម ទិស្សន្តិ, អគ្គសាវកានាម មហាសាវកា នាម សាវកពោធិសត្តា នាម ទិស្សន្តិ។ លោកេបិ ឯវរូបានំ បុរិសវិសេសានំ វសេន សត្ត លោកស្ស អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ បញ្ញាសិប្បវិសេសា ច បរិភោគវត្ថុវិសេសា ច ទិស្សន្តីតិ។ អធិបតិបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៤. អនន្តរបច្ចយោ

កតមោ អនន្តរបច្ចយោ។ អនន្តរេ ខណេ និរុទ្ធោ ចិត្ត ចេតសិកធម្មសមូហោ អនន្តរបច្ចយោ។

កតមោ ធម្មោ អនន្តរបច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នោ។ បច្ឆិមេ អនន្តរេ ឯវ ខណេ ឧប្បន្នោ ចិត្តចេតសិកធម្មសមូហោ តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នោ។

ឯកស្មឹ ភវេ បដិសន្ធិចិត្តំ បឋមភវង្គចិត្តស្ស អនន្តរ បច្ចយោ, បឋម ភវង្គចិត្តំ ទុតិយភវង្គចិត្តស្ស អនន្តរបច្ចយោតិអាទិនា វត្តព្វោ។

យទា បន ធម្មយមកេ សុទ្ធាវាសានំ ទុតិយេ អកុសលេ ចិត្តេ វត្តមានេតិ វុត្តនយេន តស្ស សត្តស្ស អត្តនោ អភិនវំ អត្តភាវំ អារព្ភ ឯតំ មម ឯសោហមស្មិ ឯសោ មេ អត្តាតិ បវត្តំ ភវនិកន្តិក តណ្ហាសហគត ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ។ តទា បឋមំ ទ្វិក្ខត្តុំ ភវង្គំ ចលតិ។ តតោ មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ។ តតោ សត្ត ភវនិកន្តិកជវនានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ តតោ បរំ ភវង្គវារោ។

អបិ ច សោ សត្តោ តទា បច្ចុប្បន្នភវេ កិញ្ចិ ន ជានាតិ, បុព្ពភវេ អត្តនា អនុភូតំ អារម្មណំ អនុស្សរមានោ អច្ឆតិ។ វត្ថុស្ស បន អតិទុព្ពលត្តា តញ្ច អារម្មណំ អបរិព្យត្តមេវ ហោតិ។ តំ អារព្ភ ឧទ្ធច្ចសហគតចិត្តមេវ ពហុលំ បវត្តតិ។

យទា គព្ភោ ថោកំ វឌ្ឍមានោ ហោតិ អតិរេកទ្វេមាសំ គតោ, តទា ចក្ខាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ បរិបុណ្ណានិ ហោន្តិ។ ឯវំ សន្តេបិ មាតុគព្ភេ អាលោកាទីនំ បច្ចយានំ អភាវតោ ចក្ខុវិញ្ញាណាទីនិ ចត្តារិ វិញ្ញាណានិ នុប្បជ្ជន្តិ, កាយវិញ្ញាណមនោវិញ្ញាណានិ ឯវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ សោ សត្តោ មាតុយា ឥរិយាបថបរិវត្តនាទីសុ ពហូនិ ទុក្ខទោមនស្សានិ បច្ចនុភោតិ។ វិជាយនកាលេ បន ភុសំ ទុក្ខំ និគច្ឆតិយេវ។ វិជាយិត្វាបិ យាវ វត្ថុរូបានិ មុទូនិ ហោន្តិ, បរិបាកំ ន គច្ឆន្តិ, តាវ សោ អតិមន្ទរូបោ ឧត្តានសេយ្យកោ ហុត្វា អច្ឆតិ។ ន កិញ្ចិ បច្ចុប្បន្នំ អារម្មណំ សល្លក្ខេតិ។ យេភុយ្យេន បុរិម ភវានុសារី ឯវ តស្ស វិញ្ញាណំ ហោតិ។ សចេ សោ និរយ ភវតោ អាគតោ ហោតិ, សោ វិរូបមុខពហុលោ ហោតិ។ បុរិមានិ និរយារម្មណានិ អារព្ភ ខណេ ខណេ វិរូបមុខមស្ស បញ្ញាយតិ។ អថ ទេវលោកតោ អាគតោ ហោតិ, ទិព្ពានិ អារម្មណានិ អារព្ភ វិប្បសន្នមុខពហុលោ ហោតិ, ខណេ ខណេ មិហិត មុខមស្ស បញ្ញាយតិ។

យទា បន វត្ថុរូបានិ តិក្ខានិ ហោន្តិ, បរិបាកំ គច្ឆន្តិ។ វិញ្ញាណានិ ចស្ស សុវិសទានិ បវត្តន្តិ។ តទា អមន្ទរូបោ ហុត្វា កីឡន្តោ លីឡន្តោ មោទន្តោ បមោទន្តោ អច្ឆតិ។ បច្ចុប្បន្នេ អារម្មណានិ សល្លក្ខេតិ។ មាតុភាសំ សល្លក្ខេតិ។ ឥធ លោកានុសារី វិញ្ញាណមស្ស ពហុលំ បវត្តតិ។ បុរិមជាតឹ បមុស្សតិ។

កឹ បន សព្ពោបិ សត្តោ ឥមស្មឹ ឋានេ ឯវ បុរិមំ ជាតឹ បមុស្សតីតិ ចេ។ ន សព្ពោបិ សត្តោ ឥមស្មឹ ឋានេ ឯវ បមុស្សតិ។ កោចិ អតិរេកតរំ គព្ភវាសទុក្ខេន បរិបីឡិតោ គព្ភេ ឯវ បមុស្សតិ។ កោចិ វិជាយនកាលេ, កោចិ ឥមស្មឹ ឋានេ បមុស្សតិ។ កោចិ ឥតោបរម្បិ ទហរកាលេ ន បមុស្សតិ។ វុឌ្ឍកាលេ ឯវ បមុស្សតិ។ កោចិ យាវជីវំបិ ន បមុស្សតិ។ ទ្វេ តយោ ភវេ អនុស្សរន្តោបិ អត្ថិយេវ។ ឥមេ ជាតិស្សរសត្តា នាម ហោន្តិ។

តត្ថ វិជាយនកាលតោ បដ្ឋាយ ឆទ្វារិកវីថិចិត្តានិ បវត្តន្តិ។ បច្ចុប្បន្នារម្មណំ សល្លក្ខណតោ បដ្ឋាយ ឆទ្វារិកវីថិ ចិត្តានិ បរិបុណ្ណានិ បវត្តន្តិ។ សព្ពត្ថបិ បុរិមំ បុរិមំ អនន្តរេ និរុទ្ធំ ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស អនន្តរេ ឧប្បន្នស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរ បច្ចយោ ហោតិ។ អយញ្ច អនន្តរបច្ចយោ នាម អនមតគ្គេ សំសារេ ឯកស្ស សត្តស្ស ឯកប្បពន្ធោ ឯវ ហោតិ។ យទា សត្តោ អរហត្ត មគ្គំ លភិត្វា ខន្ធបរិនិព្ពានំ បាបុណាតិ, តទា ឯវ សោ បពន្ធោ ឆិជ្ជតិ។

កេនដ្ឋេន អនន្តរោ, កេនដ្ឋេន បច្ចយោតិ។ អត្តនោ អនន្តរេ អត្តសទិសស្ស ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទនដ្ឋេន អនន្តរោ, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោ។ តត្ថ អត្តសទិសស្សាតិ សារម្មណ ភាវេន អត្តនា សទិសស្ស។ សារម្មណភាវេនោតិ ច យោ ធម្មោ អារម្មណេន វិនា ន បវត្តតិ, សោ សារម្មណោ នាម, ឯវំ សារម្មណភាវេន។ ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទនដ្ឋេនាតិ បុរិមស្មឹ ចិត្តេ និរុទ្ធេបិ តស្ស ចិន្តនកិរិយាវេគោ ន វូបសម្មតិ, បច្ឆិមំ ចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា ឯវ វូបសម្មតិ, ឯវំ បច្ឆិមស្ស ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទនដ្ឋេន។

តត្ថ បុរិមា បុរិមា មាតុបរម្បរា វិយ អនន្តរបច្ចយបរម្បរា ទដ្ឋព្វា។ បច្ឆិមា បច្ឆិមា ធីតុបរម្បរា វិយ តស្ស បច្ចយុប្បន្នបរម្បរា ទដ្ឋព្វា។ ឯវំ សន្តេ អរហន្តានំ សព្វបច្ឆិមំ បរិនិព្វានចិត្តម្បិ បុន បដិសន្ធិចិត្តសង្ខាតំ ធម្មន្តរំ ឧប្បាទេយ្យាតិ។ ន ឧប្បាទេយ្យ។ កស្មា, តទា កម្មកិលេសវេគានំ សព្វសោ បដិប្បស្សទ្ធិភាវេន អច្ចន្តសន្តតរត្តា តស្ស ចិត្តស្សាតិ។ អនន្តរបច្ចយ ទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៥. សមនន្តរបច្ចយោ

បច្ចយធម្មវិភាគោ ច បច្ចយុប្បន្នធម្មវិភាគោ ច អនន្តបច្ចយ សទិសោ។

កេនដ្ឋេន សមនន្តរោតិ។ សុដ្ឋុ អនន្តរដ្ឋេន សមនន្តរោ។ យថា សិលាថម្ភាទីសុ រូបកលាបា ឯកាពទ្ធា សមានាបិ រូប ធម្មភាវេន សណ្ឋាន ជាតិកត្តា មជ្ឈេ បរិច្ឆេទរូបសហិតា ឯវ ហោន្តិ។ ទ្វិន្នំ រូបកលាបានំ មជ្ឈេ អន្តរំ នាម វិវរំ នាម អត្ថិយេវ។ ន តថា បុរិមបច្ឆិមានំ ទ្វិន្នំ ចិត្តចេតសិក កលាបានំ មជ្ឈេ។ តេ បន អរូបធម្មភាវេន អសណ្ឋាន ជាតិកត្តា មជ្ឈេ បរិច្ឆេទធម្មស្ស នាម កស្សចិ អាកាសវិវរស្ស អភាវតោ សព្ពសោ អន្តររហិតា ឯវ ហោន្តិ។ លោកស្សបិ ទ្វិន្នំ កលាបានំ អន្តរំ នាម ន ទិស្សតិ។ តតោ ឥមេ សត្តា ចិត្តំ នាម និច្ចំ ធុវំ ថាវរំ អវិបរិណាមធម្មន្តិ ឯវំ ចិត្តេ និច្ចសញ្ញិនោ ហោន្តិ។ ឯវំ សុដ្ឋុ អនន្តរដ្ឋេន សមនន្តរោ។ អនន្តរដ្ឋេនាតិ ច អត្តនោ អនន្តរេ អត្តសទិសស្ស ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទនដ្ឋេនាតិ បុព្វេ វុត្តមេវ។

ឯវំ សន្តេ និរោធសមាបត្តិកាលេ បុរិមចិត្តំ នាម នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនចិត្តំ, បច្ឆិមចិត្តំ នាម អរិយផលចិត្តំ, ទ្វិន្នំ ចិត្តានំ អន្តរេ ឯករត្តិទិវម្បិ ទ្វេរត្តិទិវានិបិ។ល។ សត្តរត្តិទិវានិបិ អចិត្តកោ ហោតិ។ អសញ្ញសត្តភូមិយំបិ បុរិមេ កាមភវេ ចុតិចិត្តំ បុរិមចិត្តំ នាម។ បច្ឆិមេ កាមភវេ បដិសន្ធិចិត្តំ បច្ឆិមចិត្តំ នាម, ទ្វិន្នំ ចិត្តានំ អន្តរេ អសញ្ញសត្តភវេ បញ្ចកប្បសតានិ បុគ្គលោ អចិត្តកោ តិដ្ឋតិ។ តត្ថ ទ្វេ បុរិមចិត្តានិ អត្តនោ អនន្តរេ អត្តសទិសស្ស ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទនបច្ចយសត្តិរហិតានិ ហោន្តីតិ។ ន ហោន្តិ។ មហន្តេហិ បន ភាវនាបណិធិពលេហិ បដិពាហិតត្តា បុរិមចិត្តានិ ច និរុជ្ឈមានានិ អនន្តរេ ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទន សត្តិសហិតានិ ឯវ និរុជ្ឈន្តិ។ បច្ឆិមចិត្តានិ ច ឧប្បជ្ជមានានិ តស្មឹ ខណេ ឯកាពទ្ធភាវេន អនុប្បជ្ជិត្វា ចិរកាលេ ឯវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ន ច ឯត្តកមត្តេន បុរិមចិត្តានំ អនន្តរេ ធម្មន្តរស្ស ឧប្បាទន សត្តិនាម នត្ថីតិ ច, តេ អនន្តរ បច្ចយធម្មា នាម ន ហោន្តីតិ ច សក្កា វត្តុំ។ យថា តំ រញ្ញោ យោធា នាម អត្ថិ, កទាចិ រាជា កាលំ ញត្វា តុម្ហេ ឥទានិ មាយុជ្ឈថ, យុទ្ធកាលោ ន ហោតិ, អសុកស្មឹ កាលេ ឯវ យុជ្ឈថាតិ វទេយ្យ។ តេ ច តទា អយុជ្ឈមានា វិចរេយ្យុំ។ ឯវំ សន្តេបិ តេសំ យុជ្ឈនសត្តិ នាម នត្ថីតិ ច, តេ យោធា នាម ន ហោន្តីតិ ច ន សក្កា វត្តុន្តិ។

ឯត្ថ វទេយ្យុំ, ឥមស្មឹ បច្ចយេ តេ បន អរូបធម្មភាវេន អសណ្ឋាន ជាតិកត្តា មជ្ឈេបរិច្ឆេទធម្មស្ស នាម កស្សចិ អភាវតោ សព្ពសោ អន្តររហិតា ឯវ ហោន្តីតិ វុត្តំ។ ឯវំ សន្តេ បុព្វេ អារម្មណ បច្ចយេ ភេរិសទ្ទវីណាសទ្ទោបមាហិ យោ ចិត្តានំ ខណេ ខណេ ឧប្បាទោ ច និរោធោ ច វុត្តោ, សោ អម្ហេហិ កថំ បច្ចេតព្វោតិ។ អញ្ញមញ្ញវិរុទ្ធានំ នានាចិត្តានំ ខណមត្តេបិ បុព្ពាបរ បរិវត្តនស្ស លោកេ បញ្ញាយនតោ។ អយមត្ថោ បុព្វេ ចិត្តយមកទីបនិយំ វិត្ថារតោ វុត្តោយេវាតិ។ សមនន្តរបច្ចយ ទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៦. សហជាតបច្ចយោ

បច្ចយធម្មវិភាគោ ច បច្ចយុប្បន្នធម្មវិភាគោច វុច្ចតិ។ ឯកតោ ឧប្បន្នា សព្ពេបិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញំ សហជាត បច្ចយា ច ហោន្តិ សហជាតបច្ចយុប្បន្នា ច។ បដិសន្ធិនាមក្ខន្ធា ច បដិសន្ធិសហជាតំ ហទយវត្ថុ ច អញ្ញមញ្ញំ សហជាតបច្ចយា ច ហោន្តិ សហជាតបច្ចយុប្បន្នា ច។ សព្ពានិ មហាភូតានិបិ អញ្ញមញ្ញំ សហជាតបច្ចយា ច ហោន្តិ បច្ចយុប្បន្នធម្មា ច។ បដិសន្ធិចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណេ សព្ពានិ កម្មជរូបានិ ច បវត្តិកាលេ តស្ស តស្ស ចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណេ តេន តេន ចិត្តេន ជាតានិ សព្ពានិ ចិត្តជរូបានិ ច សហជាតចិត្តស្ស បច្ចយុប្បន្នានិ នាម។ សព្ពានិ ឧបាទារូបានិ សហជាតមហាភូតានំ បច្ចយុប្បន្នានិ នាម។

កេនដ្ឋេន សហជាតោ, កេនដ្ឋេន បច្ចយោ។ សហ ជាននដ្ឋេន សហជាតោ, ឧបការកដ្ឋេន បច្ចយោ។ តត្ថ សហជាននដ្ឋេនាតិ យោ ធម្មោ ជាយមានោ អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នេហិ ធម្មេហិ សហេវ សយញ្ច ជាយតិ ឧប្បជ្ជតិ, អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នេ ច ធម្មេ អត្តនា សហេវ ជនេតិ ឧប្បាទេតិ, តស្ស សោ អត្ថោ សហជាននដ្ឋោ នាម។

យថា សូរិយោ នាម ឧទយន្តោ សូរិយាតបេ ច សូរិយា លោកេ ច អត្តនា សហេវ ជនយន្តោ ឧទេតិ។ យថា ច បទីបោ នាម ជលន្តោ បទីបាតបេ ច បទីបាលោកេ ច អត្តនា សហេវ ជនយន្តោ ជលតិ។ ឯវមេវ អយំ បច្ចយធម្មោ ឧប្បជ្ជមានោ អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នធម្មេ អត្តនា សហេវ ឧប្បាទេតិ។ តត្ថ សូរិយោ វិយ ឯកមេកោ នាម ធម្មោ, សូរិយាតបា វិយ តំសម្បយុត្តធម្មា, សូរិយាលោកា វិយ សហជាតរូបធម្មា។ តថា សូរិយោ វិយ ឯកមេកោ មហាភូតរូបធម្មោ, សូរិយាតបា វិយ សហជាតមហាភូតធម្មា, សូរិយាលោកា វិយ សហជាតឧបាទារូបធម្មា, ឯស នយោ បទីបុបមាយបីតិ។ សហជាតបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៧. អញ្ញមញ្ញបច្ចយោ

សហជាតបច្ចយេ វិភត្តេសុ ធម្មេសុ យោ យោ បច្ចយ ធម្មោតិ វុត្តោ, សោ សោ ឯវ ឥធ បច្ចយធម្មោ ចេវ បច្ចយុប្បន្ន ធម្មោ ច ហោតិ។ សព្ពេបិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយធម្មា ច ហោន្តិ អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយុប្បន្នធម្មា។ សហជាតា ចត្តារោ មហាភូតា អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយធម្មា ច ហោន្តិ អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយុប្បន្នធម្មា ច។ បដិសន្ធិនាមក្ខន្ធា ច បដិសន្ធិ សហជាតំ ហទយវត្ថុរូបញ្ច អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយធម្មា ច ហោន្តិ អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយុប្បន្នធម្មា ច។ អត្ថោ សុវិញ្ញេយ្យោយេវ។

យថា អញ្ញមញ្ញំ និស្សាយ ឧស្សាបិតា តយោ ទណ្ឌា អញ្ញមញ្ញស្ស និស្សយា ច ហោន្តិ, អញ្ញមញ្ញំ និស្សិតា ច។ តេសុ ឯកមេកស្មឹ ឧស្សិតេ សព្ពេ ឧស្សិតា ហោន្តិ, ឯកមេកស្មឹ បតន្តេ សព្ពេ បតន្តិ។ ឯវំ អញ្ញមញ្ញធម្មា ច ទដ្ឋព្ពា។

ឯត្ថ វទេយ្យុំ, សព្ពេ ចេតសិកា ធម្មា ចិត្តបច្ចយំ អលភ មានា ឧប្បជ្ជិតុំ ន សក្កោន្តីតិ យុត្តំ។ កស្មា។ ផុសនាទីនំ ចេតសិក កិច្ចានំ វិជាននកិច្ចបុព្ពង្គមត្តា, មនោបុព្ពង្គមាតិ ហិ វុត្តំ។ ចិត្តំ បន ចេតសិកបច្ចយំ អលភមានំ ឧប្បជ្ជិតុំ ន សក្កោតីតិ ន យុជ្ជេយ្យាតិ។ វុច្ចតេ, ចេតសិកធម្មា នាម ចិត្តស្ស សហាយង្គានិ ហោន្តិ។ តស្មា តេហិ វិនា ចិត្តម្បិ ឧប្បជ្ជិតុំ ន សក្កោតិយេវ។ ឯសេវ នយោ ចតូសុ មហាភូតេសុបីតិ។ ឧបាទារូបានិ បន មហាភូតានំ និស្សន្ទមត្តត្តា សហាយង្គានិ ន ហោន្តីតិ។ ននុ អាហាររូបញ្ច ជីវិតរូបញ្ច បច្ចយវិសេសត្តា សហាយង្គំ ហោតីតិ។ វុច្ចតេ, បិតិយា ឯវ សហាយង្គំ ហោតិ។ ន ឧប្បាទេ។ ឥធ បន ឧប្បាទេ សហាយង្គំ អធិប្បេតន្តិ។ អញ្ញមញ្ញបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៨. និស្សយបច្ចយោ

តិវិធោ និស្សយបច្ចយោ, សហជាតនិស្សយោ វត្ថុ បុរេជាតនិស្សយោ វត្ថារម្មណបុរេជាតនិស្សយោ។

តត្ថ កតមោ សហជាតនិស្សយោ។ សព្ពោ សហជាត បច្ចយោ សហជាតនិស្សយោ។ តស្មា តត្ថ បច្ចយវិភាគោ ច បច្ចយុប្បន្នវិភាគោ ច សហជាតបច្ចយេ វុត្តនយេន វេទិតព្ពោ។

កតមោ បន វត្ថុបុរេជាតនិស្សយោ។ ឆ វត្ថូនិ ចក្ខុ វត្ថុ សោតវត្ថុ ឃានវត្ថុ ជិវ្ហាវត្ថុ កាយវត្ថុ ហទយវត្ថុ។ ឥមានិ ឆវត្ថូនិ បវត្តិកាលេ សត្តន្នំ វិញ្ញាណធាតូនំ វត្ថុបុរេ ជាតនិស្សយោ។

វត្ថុរូបមេវ បុរេជាតំ ហុត្វា និស្សយោ វត្ថុបុរេជាត និស្សយោ។ តត្ថ ចិត្តចេតសិកានំ និស្សយដ្ឋានដ្ឋេន វត្ថុ នាម។ បុរេជាតន្តិ អត្តនោ អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នស្ស ធម្មស្ស ឧប្បត្តិក្ខណតោ បុរិមេ ខណេ ជាតំ។

តត្ថ បដិសន្ធិចិត្តំ តទា បុរេជាតស្ស វត្ថុរូបស្ស អភាវតោ អត្តនា សហុប្បន្នមេវ ហទយវត្ថុរូបំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតិ។ បឋម ភវង្គចិត្តំ បន បដិសន្ធិចិត្តេន សហុប្បន្នហទយ វត្ថុរូបំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតិ។ ទុតិយភវង្គចិត្តំ បឋមភវង្គចិត្តេន សហុប្បន្នំ និស្សាយ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ តតិយភវង្គចិត្តំ ទុតិយ ភវង្គចិត្តេន សហុប្បន្នន្តិអាទិនា យាវមរណាសន្នកាលា ទ្វិន្នំ មនោធាតុមនោវិញ្ញាណធាតូនំ វត្ថុបុរេជាតនិស្សយោ វេទិតព្ពោ។

យថា វីណាសទ្ទោ នាម វីណាតន្តីសុ វីណាទណ្ឌកេហិ បហរណវេគេន ឯវ ជាយន្តិ, នោ អញ្ញថា។ តថា បញ្ចវិញ្ញាណានិ នាម បញ្ចវត្ថុសង្ខាតេសុ បញ្ចទ្វារេសុ បញ្ចន្នំ អារម្មណានំ អាបាតា គមនវេគេន ឯវ ជាយន្តិ, នោ អញ្ញថា។

អាបាតាគមនញ្ច តេសំ ទ្វារារម្មណានំ ឋិតិបត្តកាលេ ឯវ ហោតិ។ អាបាតាគមនបច្ចយា ច ទ្វិក្ខត្តុំ ភវង្គំ ចលតិ។ ភវង្គចលន បច្ចយា ច អាវជ្ជនំ ឧប្បជ្ជតិ។ អាវជ្ជនបច្ចយា ច តានិ បញ្ចវិញ្ញាណានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ តស្មា ចក្ខាទីនិ បញ្ចវត្ថូនិ បុរេ អតីតភវង្គចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណេ ឧប្បន្នានិ ឯវ បញ្ចវិញ្ញាណធាតូនំ វត្ថុបុរេជាតបច្ចយា ហោន្តិ។

មរណាសន្នកាលេ បន សព្ពានិ ឆ វត្ថូនិ ចុតិចិត្តតោ បុរេ សត្តរសមស្ស ភវង្គចិត្តស្ស ឧប្បាទក្ខណេ ឯវ ឧប្បជ្ជន្តិ, តតោ បរំ ន ឧប្បជ្ជន្តិ។ តស្មា មរណាសន្នកាលេ ភវង្គចិត្តានិ ច សព្ពានិ ឆទ្វារិកវីថិចិត្តានិ ច ចុតិចិត្តញ្ច បុរេតរំ ឧប្បន្នានិ តានិយេវ អត្តនោ អត្តនោ វត្ថូនិ និស្សាយ ឧប្បជ្ជន្តិ។ អយំ វត្ថុបុរេជាត និស្សយោ។

កតមោ បន វត្ថារម្មណបុរេជាតនិស្សយោ។ យទា អត្តនោ អជ្ឈត្តំ វត្ថុរូបំ អារព្ភ យំ រូបំ និស្សាយ មមមនោវិញ្ញាណំ វត្តតិ, ឯតំ មម ឯសោ ហមស្មិ ឯសោ មេ អត្តាតិ ឯវំ តណ្ហាមាន ទិដ្ឋីហិ គហណវសេន វា ឯតំ អនិច្ចំ ឯតំ ទុក្ខំ ឯតំ អនត្តាតិ ឯវំ សម្មសនវសេន វា អាវជ្ជនាទីនិ មនោទ្វារិកវីថិ ចិត្តានិ បវត្តន្តិ។ តទា តំ តំ វត្ថុរូបំ បច្ចេកំ តេសំ និស្សយវត្ថុ ច ហោតិ តេសំ អារម្មណញ្ច។ តស្មា តំ តំ ហទយរូបំ តស្ស តស្ស ចិត្តុប្បាទស្ស វត្ថារម្មណបុរេជាតបច្ចយោ ហោតិ។ អយំ វត្ថារម្មណ បុរេជាតនិស្សយោ។ ឯវំ និស្សយបច្ចយោ តិវិធោ ហោតិ។

ឥធ សុត្តន្តនិស្សយោបិ វត្តព្ពោ។ ឥមេ មនុស្សា វា តិរច្ឆានគតា វា រុក្ខាទយោ វា មហាបថវិយំ បតិដ្ឋិតា, មហា បថវី ច ហេដ្ឋា មហាឧទកក្ខន្ធេ, មហាឧទកក្ខន្ធោ ច ហេដ្ឋា មហាវាតក្ខន្ធេ, មហាវាតក្ខន្ធោ ច ហេដ្ឋា អជដាកាសេ, មនុស្សា គេហេសុ, ភិក្ខូ វិហារេសុ, ទេវា ទិព្ពវិមានេសូតិអាទិនា សព្ពំ លោកប្បវត្តិ ញត្វា និស្សយបច្ចយោ វេទិតព្ពោ។ និស្សយបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ៩. ឧបនិស្សយបច្ចយោ

តិវិធោ ឧបនិស្សយបច្ចយោ, អារម្មណូបនិស្សយោ អនន្តរូបនិស្សយោ បកតូបនិស្សយោ។ តត្ថ អារម្មណូបនិស្សយោ អារម្មណាធិបតិបច្ចយសទិសោ, អនន្តរូបនិស្សយោ អនន្តរបច្ចយសទិសោ។

កតមោ បកតូបនិស្សយោ។ សព្ពេបិ អតីតានាគត បច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តពហិទ្ធាភូតា ចិត្តចេតសិករូបធម្មា ច និព្ពានញ្ច បញ្ញត្តិ ច សព្ពេសំ បច្ចុប្បន្នានំ ចិត្តចេតសិកានំ ធម្មានំ យថារហំ បកតូបនិស្សយោ។

តត្ថ អតីតោ បរិនិព្ពុតោ អម្ហាកំ ពុទ្ធោ ច ធម្មោ ច អរិយសាវកសង្ឃោ ច សម្មុតិសង្ឃបរម្បរា ច អម្ហាកំ បច្ឆិម ជនានំ កុសលុប្បត្តិយា បកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ តថា លោកេ អតីតា កាលង្កតា មាតាបិតរោ ច អាចរិយា ច បណ្ឌិតសមណព្រាហ្មណា ច បាកដា នានាតិត្ថាចរិយា ច មហិទ្ធិកា មហានុភាវា បោរាណក រាជានោ ច បច្ឆិមកានំ ជនានំ កុសលុប្បត្តិយា វា អកុសលុប្បត្តិយា វា សុខទុក្ខុប្បត្តិយា វា បកតូបនិស្សយោ។ តថា ហិ តេ បច្ឆិមកានំ ជនានំ អត្ថាយ នានាសទ្ធម្មបញ្ញត្តិយោ វា នានាអសទ្ធម្មបញ្ញត្តិយោ វា នានា លោកូបករណានិ វា បុរេ បដ្ឋបេសុំ។ បច្ឆិមជនា ច តេហិ បដ្ឋបិតេសុ ទានសីលាទិធម្មេសុ វា លោកចារិត្ត កុលគោត្តចារិត្ត ធម្មេសុ វា នានាទិដ្ឋិវាទេសុ វា នានាកម្មាយតនសិប្បាយតន វិជ្ជាឋានេសុ វា យថាបដ្ឋបិតេសុ គាមនិគមនគរខេត្តវត្ថុ តឡាកបោក្ខរណិអាវាដាទីសុ វា គេហរថសកដនាវា សម្បោតសម្ពន្ធាទីសុ វា ជាតរូបរជតមណិមុត្តាទីសុ វា ទាយជ្ជំ បដិបជ្ជន្តា លោកេ វឌ្ឍន្តិ។

អនាគតោបិ មេត្តេយ្យោ នាម ពុទ្ធោ ច តស្ស ធម្មោ ច តស្ស សង្ឃោ ច ឯតរហិ ពហុជ្ជនានំ បារមិបុញ្ញប្បវត្តិយា បកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ តថា ឥមស្មឹ ភវេ ច បច្ឆិមេ កាលេ បដិលភិស្សមានា ឥស្សរិយដ្ឋានធនធញ្ញសម្បត្តិយោ បុរិមេ កាលេ ឋិតានំ មហាជនានំ នានាភិសង្ខារុប្បត្តិយា បកតូបនិស្សយ បច្ចយោ។ អនាគតភវេ ច អនុភវិស្សមានា ភវសម្បត្តិ ភោគ សម្បត្តិយោ មគ្គផលនិព្ពានសម្បត្តិយោ ច ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នភវេ ឋិតានំ ទានសីលាទិបុញ្ញកិរិយុប្បត្តិយា បកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ យថា ហិ លោកេ ហេមន្តេ កាលេ ធញ្ញប្ផលានិ លភិស្សាមាតិ វស្សិកេ កាលេ កស្សនវប្បនកម្មានិ អារភន្តិ, កម្មេ សិទ្ធេ តំ តំ ធនំ លភិស្សាមាតិ បុព្ពភាគេ តំ តំ វីរិយកម្មំ វា តំ តំ បញ្ញាកម្មំ វា អារភន្តិ។ តត្ថ ធញ្ញប្ផលប្បដិលាភោ ច តំ តំ ធនប្បដិ លាភោច តំ តំ កម្មារម្ភស្ស អនាគតបកតូបនិស្សយបច្ចយោ តំ តំ កម្មារម្ភោ ច ធញ្ញប្ផលប្បដិលាភស្ស ច តំ តំ ធនប្បដិលាភស្ស ច អតីតបកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ ឯវមេវ បច្ឆិមេ អនាគតេ កាលេ នានាកម្មប្ផលានិ សម្បស្សន្តា បត្ថយន្តា មហាជនា បុរិមេ បច្ចុប្បន្នេ កាលេ នានាបុញ្ញកម្មានិ អារភន្តិ។ តត្ថ បុញ្ញប្ផលានិ បុញ្ញកម្មានំ អនាគតបកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ បុញ្ញកម្មានិ បុញ្ញប្ផលានំ អតីតបកតូបនិស្សយបច្ចយោ។ តស្មា អនាគតបកតូបនិស្សយោបិ អតីតបកតូបនិស្សយោ វិយ អតិមហន្តោ បច្ចយោ ហោតិ។

បច្ចុប្បន្នា ពុទ្ធាយោ បច្ចយា បច្ចុប្បន្នានំ មនុស្សទេវព្រហ្មានំ បច្ចុប្បន្នា មាតាបិតរោ បច្ចុប្បន្នានំ បុត្តធីតាទីនំ បច្ចុប្បន្នបកតូប និស្សយោ នាម។ សោ សុបាកដោយេវ។

អជ្ឈត្តភូតា បកតូបនិស្សយធម្មា នាម ពុទ្ធាទីសុ សវិញ្ញាណកសន្តានេសុ ឧប្បន្នា បច្ចយធម្មា។ ពហិទ្ធាភូតា បកតូបនិស្សយធម្មា នាម សត្តានំ បតិដ្ឋានភូតា បថវិបព្ពតនទី សមុទ្ទាទយោ តេសំ តេសំ សត្តានំ ពហូបការា អរញ្ញវនរុក្ខ តិណបុព្ពណ្ណាបរណ្ណាទយោ ចន្ទសូរិយគហនក្ខត្តាទយោ វស្សោទកអគ្គិវាតសីតឧណ្ហាទយោ ច សព្ពេបិ តេ សត្តានំ កុសលុប្បត្តិយា វា អកុសលុប្បត្តិយា វា សុខុប្បត្តិយា វា ទុក្ខុប្បត្តិយា វា ពលវបច្ចយា ហោន្តិ។

ឥមេ ជនា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយិស្សាមាតិ ពោធិបក្ខិយ ធម្មេ វា ភាវេន្តិ, អនាគតេ ពុទ្ធកាលេ បរិនិព្ពាយិស្សាមាតិ បារមីធម្មេ វា បរិបូរេន្តិ។ តត្ថ និព្ពានំ តេសំ ធម្មានំ ឧប្បត្តិយា ពលវបច្ចយោ ហោតិ។

លោកេ នានាវោហារភូតា នាមបញ្ញត្តិយោ ច ពុទ្ធ សាសនេ តិបិដកបរិយត្តិធម្មភូតា នាមបញ្ញត្តិយោ ច តេសំ តេសំ អត្ថានំ ជាននត្ថាយ ពលវបច្ចយោ។

តត្ថ សង្ខតធម្មា នាម បច្ចយេ សតិ ឧប្បជ្ជន្តិ, អសតិ នុប្បជ្ជន្តិ។ ឧប្បជ្ជិត្វាបិ បច្ចយេ សតិ តិដ្ឋន្តិ, អសតិ ន តិដ្ឋន្តិ។ តស្មា តេសំ ឧប្បត្តិយា វា ឋិតិយា វា បច្ចយោ នាម ឥច្ឆិតព្ពោ។ និព្ពានំ បន បញ្ញត្តិ ច អសង្ខតធម្មា

ហោន្តិ អជាតិធម្មា អនុប្បាទធម្មា និច្ច ធម្មា ធុវធម្មា។ តស្មា តេសំ ឧប្បាទាយ វា ឋិតិយា វា បច្ចយោ នាម នត្ថីតិ។

កុសលោ កុសលស្ស ឧបនិស្សយោ។ សទ្ធំ ឧបនិស្សាយ ទានំ ទេតិ, សីលំ សមាទិយតីតិអាទិនា សុបាកដោ។ តថា រាគំ ឧបនិស្សាយ បាណំ ហនតិ, អទិន្នំ អាទិយតីតិអាទិនា សប្បាយំ ឧតុំ សប្បាយំ ភោជនំ ឧបនិស្សាយ កាយិកំ សុខំ បច្ចនុភោតីតិអាទិនា ច អកុសលោ អកុសលស្ស, អព្យាកតោ អព្យាកតស្ស ឧបនិស្សយោបិ សុបាកដោ។

កុសលោ បន អកុសលស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ ទានំ ទត្វា តេន ទានេន អត្តានំ ឧក្កំសេតិ, បរំ វម្ភេតិ។ តថា សីល សម្បន្នោ ហុត្វា សមាធិសម្បន្នោ ហុត្វា បញ្ញាសម្បន្នោ ហុត្វា អត្តានំ ឧក្កំសេតិ, បរំ វម្ភេតិ។

កុសលោ អព្យាកតស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ សព្ពានិ ចតុភូមិកកុសលកម្មានិ វា កម្មបរិវារានិ កុសលានិ វា កាលន្តរេ ចតុភូមិកានំ វិបាកាព្យាកតានំ ពលវូបនិស្សយោ។ ទានបារមី បូរេន្តា បូរណកាលេ ពហុំ កាយិកទុក្ខំ បច្ចនុភវន្តិ។ តថា សីលបារមី និក្ខមបារមី បញ្ញាបារមី វីរិយបារមី ខន្តិបារមី សច្ចបារមី អធិដ្ឋានបារមី មេត្តា បារមី ឧបេក្ខា បារមី។ ឯសេវ នយោ ឈានភាវនា មគ្គភាវនាសុបិ។

អកុសលោ កុសលស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ ឥធេកច្ចោ បាបំ កត្វា បច្ឆា វិប្បដិសារី ហុត្វា តស្ស បាបស្ស បហានាយ ទានសីលឈានមគ្គកុសលានិ សម្បាទេតិ។ តំ បាបំ តេសំ កុសលានំ ពលវូបនិស្សយោ។

អកុសលោ អព្យាកតស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ ឥធ ពហូ ជនា ទុច្ចរិតានិ កត្វា ចតូសុ អបាយេសុ បតិត្វា អបាយទុក្ខំ បច្ចនុភវន្តិ។ ទិដ្ឋធម្មេបិ កេចិ អត្តនោ វា បរស្ស វា ទុច្ចរិតកម្ម បច្ចយា ពហុំ ទុក្ខំ បច្ចនុភវន្តិ។ កេចិ ទុច្ចរិតកម្មេន ធនំ លភិត្វា សុខំ បច្ចនុភវន្តិ។ ពហុជ្ជនា រាគមូលកំ ពហុំ ទុក្ខំ បច្ចនុភវន្តិ, ទោសមូលកំ ទិដ្ឋិមូលកំ មានមូលកន្តិ។

អព្យាកតោ កុសលស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ ធន សម្បត្តិយា ទានំ ទេតិ, សីលំ បូរេតិ, បញ្ញំ បូរេតិ, ភាវនា សប្បាយំ អាវាសំ វា លេណំ វា គុហំវា រុក្ខំ វា អរញ្ញំ វា បព្ពតំ វា គោចរគាមំ វា ឧតុសប្បាយំ វា អាហារសប្បាយំ វា លភិត្វា តំ តំ ភាវនំ ភាវេតិ។

អព្យាកតោ អកុសលស្សបិ ពលវូបនិស្សយោ។ លោកេ ចក្ខុសម្បទំ និស្សាយ ពហូនិ ទស្សនមូលានិ អកុសលានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯស នយោ សោតសម្បទាទីសុ ។ តថា ហត្ថសម្បទំ បាទសម្បទំ សត្ថសម្បទំ អាវុធសម្បទន្តិអាទិនាបិ វត្តព្ពោ។ ឯវំ ឧបនិស្សយោ តិវិធោ ហោតិ។

ឥធ សុត្តន្តូបនិស្សយោបិ វត្តព្ពោ។ កល្យាណមិត្តំ ឧប និស្សាយ បាបមិត្តំ ឧបនិស្សាយ គាមំ ឧបនិស្សាយ អរញ្ញំ ឧបនិស្សាយាតិអាទិនា ពហូសុ ឋានេសុ អាគតោ។ អបិ ច បញ្ចនិយាមធម្មា សត្តលោក សង្ខារលោក ឱកាសលោក សង្ខាតានំ តិណ្ណំ លោកានំ អវិច្ឆិន្នប្បវត្តិយា ពលវបច្ចយា ហោន្តិ។ អយញ្ច អត្ថោ និយាមទីបនិយំ អម្ហេហិ វិត្ថារតោ ទីបិតោតិ។

កេនដ្ឋេន អារម្មណូបនិស្សយោតិ។ អធិបតិភូតំ អារម្មណមេវ អារម្មណិកធម្មានំ ពលវនិស្សយដ្ឋេន អារម្មណូប និស្សយោ។

កេនដ្ឋេន អនន្តរូបនិស្សយោតិ។ បុរិមំ អនន្តរចិត្តមេវ បច្ឆិមស្ស អនន្តរចិត្តស្ស ឧប្បជ្ជនត្ថាយ ពលវនិស្សយដ្ឋេន អនន្តរូបនិស្សយោ។ មាតា វិយ បុរិមចិត្តំ, បុត្តោ វិយ បច្ឆិមចិត្តំ។ យថា មាតា អត្តនោ អនន្តរេ បុត្តស្ស ឧប្បជ្ជនត្ថាយ ពលវូប និស្សយោ ហោតិ, តថា បុរិមចិត្តំ បច្ឆិមចិត្តស្ស ឧប្បជ្ជនត្ថាយាតិ។

កេនដ្ឋេន បកតូបនិស្សយោតិ។ បកតិយាវ លោកេ បណ្ឌិតានំ បាកដោ ឧបនិស្សយោ បកតូបនិស្សយោ។

ឯត្ថ ច អនន្តរូបនិស្សយានុភាវោ អនន្តរចិត្តេ ឯវ ផរតិ។ បកតូបនិស្សយានុភាវោ បន ទូរេបិ ផរតិយេវ។ តថា ហិ ឥមស្មឹ ភវេ បុរិមេសុ ទិវសេសុ វា មាសេសុ វា សំវច្ឆរេសុ វា ទិដ្ឋសុតឃាយិតសាយិតផុសិតវិញ្ញាតានិ អារម្មណានិ បច្ឆាគថារូបេ បច្ចយេ សតិ វស្សសតេបិ មនោទ្វារេ អាបាតំ អាគច្ឆន្តិ។ ឥទំ នាម បុព្ពេ មយា ទិដ្ឋំ សុតន្តិអាទិនា សត្តា អនុស្សរន្តិ។ ឱបបាតិកសត្តា បន បុរិមភវំបិ អនុស្សរន្តិ។ តថា មនុស្សេសុបិ អប្បេកច្ចេ ជាតិស្សរសញ្ញាលាភិនោ។ តថា បុព្ពេ អនេកសតសហស្សេសុ ទិដ្ឋាទីសុ វត្ថូសុ បច្ឆា ឯកស្មឹ ខណេ ឯកំ វត្ថុំ ទិស្វា

វា សុត្វា វា តស្មឹ ឯវ ខណេ ពហូសុបិ តេសុ មនោវិញ្ញាណសន្តានំ ផវមានំ បវត្តតីតិ។ ឧបនិស្សយបច្ចយ ទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១០. បុរេជាតបច្ចយោ

តិវិធោ បុរេជាតបច្ចយោ។ វត្ថុបុរេជាតបច្ចយោ ច អារម្មណបុរេជាតបច្ចយោ ច វត្ថារម្មណបុរេជាតបច្ចយោ ច។

តត្ថ វត្ថុបុរេជាតោ ច វត្ថារម្មណបុរេជាតោ ច បុព្វេ និស្សយបច្ចយេ និស្សយនាមេន វុត្តា ឯវ។

អារម្មណបុរេជាតោ នាម បច្ចុប្បន្នានិ អដ្ឋារសនិប្ផន្នរូបានិ ឯវ។ តេសុបិ បច្ចុប្បន្នានិ រូបសទ្ទាទីនិ បញ្ចារម្មណានិ បញ្ចន្នំ បញ្ចវិញ្ញាណវីថិចិត្តានំ និយមតោ អារម្មណបុរេជាតបច្ចយា ហោន្តិ។ យថា ហិ វីណាសទ្ទា នាម វីណាតន្តីសុ វីណាទណ្ឌកេន បហរណបច្ចយា ឯវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវញ្ច សតិ តេ សទ្ទា បុរេជាតាហិ វីណាតន្តិវីណាទណ្ឌកេហិ វិនា ឧប្បជ្ជិតុំ ន សក្កោន្តិ។ ឯវមេវ បញ្ច វិញ្ញាណវីថិចិត្តានិបិ បញ្ចសុ វត្ថុទ្វារេសុ បញ្ចន្នំ អារម្មណានំ អាបាតាគមនបច្ចយា ឯវ ឧប្បជ្ជន្តិ។ អាបាតាគមនញ្ច តេសំ ទ្វិន្នំ ឋិតិបត្តកាលេ ឯវ ហោតិ។ ន កេវលញ្ច តស្មិំ កាលេ តានិ បញ្ចារម្មណានិ តេសុ បញ្ចវត្ថូសុ ឯវ អាបាតមាគច្ឆន្តិ។ អថ ខោ ភវង្គមនោទ្វារេបិ អាបាតំ អាគច្ឆន្តិយេវ។ តស្មិំ អាបាតគមនក្ខណេ ឯវ តំ ភវង្គម្បិ ទ្វិក្ខត្តុំ ចលិត្វា ឧបច្ឆិជ្ជតិ, ភវង្គុបច្ឆេទេ ឯវ តានិ វីថិចិត្តានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឯវញ្ច សតិ តានិ វីថិចិត្តានិ បុរេជាតេហិ វត្ថុទ្វារារម្មណេហិ វិនា ឧប្បជ្ជិតុំ ន សក្កោន្តីតិ។ តានិ បន សព្ពានិបិ អដ្ឋារសនិប្ផន្នរូបានិ និរុទ្ធានិ ហុត្វា អតីតានិបិ ហោន្តិ, អនុប្បន្នានិ ហុត្វា អនាគតានិបិ ហោន្តិ។ ឧប្បន្នានិ ហុត្វា បច្ចុប្បន្នានិបិ ហោន្តិ។ សព្ពានិបិ មនោវិញ្ញាណវីថិចិត្តានំ អារម្មណានិ ហោន្តិ។ តេសុ បច្ចុប្បន្នានិ ឯវ តេសំ អារម្មណបុរេជាតបច្ចយា ហោន្តិ។ យទា ទូរេ វា បដិច្ឆន្នេ វា ឋិតំ តំ តំ អារម្មណវត្ថុំ មនសា ឯវ អារម្មណំ ករោតិ, តទា តំ តំ វត្ថុ សចេ តត្ថ តត្ថ វិជ្ជមានំ ហោតិ, បច្ចុប្បន្នំ នាម ហោតិ។ បុរេជាតបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១១. បច្ឆាជាតបច្ចយោ

បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ បច្ចុប្បន្នំ ចិត្តំ បុរេជាតស្ស បច្ចុប្បន្នស្ស ចតុ សមុដ្ឋានិកស្ស រូបកាយស្ស វុឌ្ឍិវិរុឡ្ហិយា បច្ឆាជាតបច្ចយោ។ យថា តំ បច្ឆិមវស្សេសុ អនុវស្សំ វស្សមានានិ វស្សោទកានិ បុរិមវស្សេសុ ជាតានំ រុក្ខបោតកានំ វុឌ្ឍិវិរុឡ្ហិយា បច្ឆាជាត បច្ចយា ហោន្តីតិ។

តត្ថ បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ ចិត្តន្តិ បឋមភវង្គតោ បដ្ឋាយ យាវ ចុតិ ចិត្តា សព្ពំ ចិត្តំ វុច្ចតិ។ បុរេជាតស្សាតិ បដិសន្ធិចិត្តេន សហុប្បន្នំ កម្មជរូបកាយំ អាទឹ កត្វា អជ្ឈត្តសន្តានបរិយាបន្នោ សព្ពោ ចតុសមុដ្ឋានិករូបកាយោ វុច្ចតិ។

បដិសន្ធិចិត្តេន សហុប្បន្នស្ស កម្មជរូបកាយស្ស បឋម ភវង្គាទីនិ បន្នរសភវង្គចិត្តានិ បច្ឆាជាតបច្ចយា ហោន្តិ។ បដិសន្ធិ ចិត្តំ បន តេន កាយេន សហុប្បន្នត្តា បច្ឆជាតំ ន ហោតិ។ សោឡសមភវង្គចិត្តញ្ច តស្ស កាយស្ស ភិជ្ជនក្ខេត្តេ ឧប្បន្នត្តា បច្ចយោ ន ហោតិ។ តស្មា បន្នរសភវង្គចិត្តានីតិ វុត្តំ។

បដិសន្ធិចិត្តស្ស ឋិតិក្ខណេ បន ទ្វេ រូបកាយា ឧប្បជ្ជន្តិ កម្មជរូបកាយោ ច ឧតុជរូបកាយោច។ តថា ភង្គក្ខណេបិ។ បឋមភវង្គស្ស ឧប្បាទក្ខណេ បន តយោ រូបកាយា ឧប្បជ្ជន្តិ កម្មជរូបកាយោ ច ឧតុជរូបកាយោ ច ចិត្តជរូបកាយោ ច។ យទា ពហិទ្ធាហារប្ផរណំ លភិត្វា អជ្ឈត្តាហារោ អាហារជរូបកាយំ ជនេតិ, តតោ បដ្ឋាយ ចតុសមុដ្ឋានិកា ចត្តារោ រូបកាយា ទីប ជាលា វិយ បវត្តន្តិ។ តេ ឧប្បាទក្ខណំ អតិក្កម្ម យាវ ឋិតិភាវេន ធរន្តិ, តាវ បន្នរសចិត្តានិ តេសំ កាយានំ បច្ឆាជាតបច្ចយា ហោន្តិយេវ។

វុឌ្ឍិវិរុឡ្ហិយាតិ ចតុសមុដ្ឋានិករូបសន្តតិយា ឧបរូបរិ វុឌ្ឍិយា ច វិរុឡ្ហិយា ច។ តថាហិ បុរិមា បុរិមា ចត្តារោ រូបកាយា សចេ បច្ឆាជាត បច្ចយំ បុនប្បុនំ លភន្តិ, ឯវំ សតិ តេ និរុជ្ឈន្តាបិ បច្ឆារូបសន្តតិបរម្បរានំ វុឌ្ឍិយា ច វិរុឡ្ហិយា ច វេបុល្លាយ ច ពលវ បច្ចយា ហុត្វា និរុជ្ឈន្តីតិ។ បច្ឆាជាតបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១២. អាសេវនបច្ចយោ

ទ្វាទស អកុសលចិត្តានិ សត្តរស លោកិយកុសល ចិត្តានិ អាវជ្ជនទ្វយវជ្ជិតានិ អដ្ឋារសកិរិយចិត្តានីតិ សត្ត ចត្តាលីសំ លោកិយជវនចិត្តានិ អាសេវនបច្ចយោ។ តេសុ និរន្តរប្បវត្តំ ជវនសន្តតឹ បត្វា បុរិមំ បុរិមំ ជវនចិត្តំ អាសេវន បច្ចយោ។ ចតូហិ មគ្គចិត្តេហិ បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ ចិត្តំ អាសេវនបច្ចយុប្បន្នំ។

កេនដ្ឋេន អាសេវនន្តិ។ ឧបរូបរិបគុណភាវវឌ្ឍនត្ថំថាម ពលវឌ្ឍនត្ថញ្ច បរិវាសគ្គាហាបនដ្ឋេន។

តត្ថ បគុណភាវោតិ បុនប្បុនំ សជ្ឈាយិតស្ស បាឡិបាឋស្ស សុខេន បវត្តនំ វិយ ជវនដ្ឋានជវនកិច្ចសង្ខាតេ ឋានកិច្ចវិសេសេ បច្ឆិម បច្ឆិមចិត្តស្ស សុខេន បវត្តនំ។ បរិវាសោ នាម កោសេយ្យវត្ថំ បុនប្បុនំ សុគន្ធេន បរិវាសនំ វិយ ចិត្តសន្តានេ បុនប្បុនំ រជ្ជនទុស្សនាទិនា វា អរជ្ជន អទុស្សនាទិនា វា បរិវាសនំ។ បុរិមស្មឹ ជវនចិត្តេ និរុទ្ធេបិ តស្ស ជវនវេគោ ន និរុជ្ឈតិ, បច្ឆិមំ ចិត្តសន្តានំ ផរមានោ បវត្តតិយេវ។ តស្មា បច្ឆិមំ បច្ឆិមំ ជវនចិត្តំ ឧប្បជ្ជមានំ តេន វេគេន បគ្គហិតំ ពលវតរំ ហុត្វា ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវំ បុរិមចិត្តំ អត្តនោ បរិវាសំ បច្ឆិមចិត្តំ គណ្ហាបេតិ។ បច្ឆិមញ្ច ចិត្តំ បុរិមស្ស ចិត្តស្ស បរិវាសំ គហេត្វា បវត្តតិ។ ឯវំ សន្តេបិ សោ អាសេវនវេគោ បកតិយា សត្តហិ ចិត្តវារេហិ បរិក្ខយំ គច្ឆតិ, តតោ បរំ តទារម្មណវិបាក ចិត្តំ វា ឧប្បជ្ជតិ, ភវង្គ ចិត្តវារោ វា បវត្តតិ។

ឥធ សុត្តន្តាសេវនបច្ចយោបិ វត្តព្វោ។ សតិបដ្ឋានំ ភាវេតិ, សម្មប្បធានំ ភាវេតិ, សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ, ធម្ម វិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ, សម្មាទិដ្ឋឹ ភាវេតិ, សម្មាសង្កប្បំ ភាវេតីតិអាទិនា ពហូសុ ឋានេសុ វុត្តោ។ តត្ថ ភាវេតីតិ ឯកំបិ ទិវសំ ភាវេតិ, សត្តបិ ទិវសានិ ភាវេតិ, ឯកំបិ មាសំ ភាវេតិ, សត្តបិ មាសានិ ភាវេតិ, ឯកំបិ សំវច្ឆរំ ភាវេតិ, សត្តបិ សំវច្ឆរានិ ភាវេតីតិ អត្ថោ។

បុរិមបុរិមេសុ ភវេសុ អាសេវិតានិ ភាវិតានិ ពហុលី កតានិ កុសលានិ វា អកុសលានិ វា បច្ឆិមបច្ឆិមេសុ ភវេសុ ពលវតរានំ កុសលានំ វា អកុសលានំ វា ឧប្បត្តិយា អាសេវន បច្ចយោ។

កាលន្តរេ វា ភវន្តរេ វា តាទិសានំ កុសលាកុសលានំ ឧប្បត្តិយា បច្ចយោ ឧបនិស្សយបច្ចយោ នាម។ តេសំយេវ ពលវតរត្ថាយ បច្ចយោ អាសេវនបច្ចយោ នាម។

លោកេបិ មហន្តេសុ ចិត្តភាវនាកម្មេសុ វាចា ភាវនាកម្មេសុ កាយភាវនាកម្មេសុ អង្គបច្ចង្គភាវនាកម្មេសុ កម្មាយតនសិប្បាយតនវិជ្ជាឋានេសុ ច អាសេវនា ភាវនា ពហុលីកម្មានំ និស្សន្ទគុណា នាម សន្ទិស្សន្តិយេវ។

សព្ពេសំ ខណិកធម្មានំ មជ្ឈេ ឯវរូបស្ស អាសេវន បច្ចយស្ស វិជ្ជមានត្តា បុរិសពលបុរិសថាមានំ ឧបរូបរិ វឌ្ឍន វសេន ចិរកាលំ បវត្តិតានិ បុរិសកម្មានិ និប្ផត្តឹ បាបុណន្តិ, សព្ពញ្ញុពុទ្ធភាវំបិ គច្ឆន្តិ។
អាសេវនបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៣. កម្មបច្ចយោ

ទុវិធោ កម្មបច្ចយោ សហជាតកម្មបច្ចយោ នានាក្ខណិក កម្មបច្ចយោ។

តត្ថ ខណត្តយសមង្គិ ភូតា សព្ពាបិ កុសលាកុសលា ព្យាកតចេតនា សហជាតកម្ម បច្ចយោ។ ចេតនាសម្បយុត្តា សព្ពេបិ ចិត្តចេតសិកា ធម្មាច បដិសន្ធិចិត្តេន សហុប្បន្នា កម្មជរូបធម្មា ច បវត្តិកាលេ សព្ពេបិ ចិត្តជរូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

អតីតា កុសលាកុសលចេតនា នានាក្ខណិកកម្ម បច្ចយោ។ ពាត្តឹសវិធា លោកិយវិបាក ចិត្តចេតសិកា ធម្មា ច សព្ពេ កម្មជរូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន កម្មន្តិ។ កិរិយាវិសេសដ្ឋេន កម្មំ។ ចេតនា ហិ កិរិយា វិសេសោ ហោតិ សព្ពកម្មេសុ ជេដ្ឋកត្តា។ តា ហិ សព្ពេសុ កាយវចីមនោកម្មេសុ បច្ចុបដ្ឋិតេសុ តស្ស តស្ស កម្មស្ស និប្ផត្តត្ថាយ សម្បយុត្តធម្មេ ចេតេតិ កប្បេតិ សំវិទហតិ, ឯកតោ ឧដ្ឋាបេតិ, តស្មា សព្ពកម្មេសុ ជេដ្ឋកា ហោតិ។ ឥតិ កិរិយាវិសេសដ្ឋេន កម្មំ នាម។ ករោន្តិ ឯតេនាតិ វា កម្មំ។ កឹ ករោន្តិ។ កាយិកកិរិយំបិ ករោន្តិ, វាចសិកកិរិយំបិ ករោន្តិ, មានសិកកិរិយំបិ ករោន្តិ។ តត្ថ កាយិកកិរិយា នាម គមនឋាន និសជ្ជាទយោ អភិក្កមនបដិក្កមនាទយោ អន្តមសោ អក្ខិទលានំ ឧក្ខិបននិក្ខិបនាទិបិ។ វាចសិកកិរិយា នាម វាចាបវត្តនកិរិយា។ មានសិកកិរិយា នាម សុចិន្តិតទុចិន្តិតកិរិយា, អន្តមសោ បញ្ច វិញ្ញាណានំ ទស្សនកិច្ចសវនកិច្ចាទីនិបិ។ សព្ពាបិ ឥមា កិរិយាយោ ឯតាយ ចេតនាយ សត្តា ករោន្តិ, សំវិទហន្តិ, តស្មា សា ចេតនា កម្មំ នាម។

អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នេន សហ ជាយតីតិ សហជាតំ។ សហជាតញ្ច តំ កម្មញ្ចាតិ សហជាតកម្មំ។ សហជាតកម្មំ ហុត្វា បច្ចយោ សហជាតកម្ម បច្ចយោ។ សហជាតកម្មភាវេន បច្ចយោតិ វុត្តំ ហោតិ។

អញ្ញោ កម្មស្ស ឧប្បត្តិក្ខណោ អញ្ញោ វិបាកស្ស ឧប្បត្តិក្ខណោតិ ឯវំ វិសុំ វិសុំ ឧប្បត្តិក្ខណោ ឯតស្សាតិ នានាក្ខណិកំ។ នានាក្ខណិកញ្ច តំ កម្មញ្ចាតិ នានាក្ខណិកកម្មំ។ នានាក្ខណិកកម្មំ ហុត្វា បច្ចយោ នានាក្ខណិកកម្មបច្ចយោ។ នានាក្ខណិកកម្មបច្ចយភាវេន បច្ចយោតិ វុត្តំ ហោតិ។ អរិយមគ្គសម្បយុត្តា ចេតនា អត្តនោ និរុទ្ធានន្តរេ ឯវ អរិយផលវិបាកំ ជនេតិ, សាបិ នានាក្ខណិកា ឯវ ហោតិ។

ឯត្ថ ច ឯកា ទានកុសលចេតនា អត្តនា សហជាតានំ ចិត្តចេតសិកានញ្ច កាយិកវាចសិកកិរិយាភូតានំ ចិត្តជរូបានញ្ច សហជាតកម្មបច្ចយោ។ តាយ ចេតនាយ អាយតឹ កាលន្តរេ ឧប្បជ្ជមានស្ស វិបាកក្ខន្ធស្ស ច កម្មជរូបក្ខន្ធស្ស ច នានាក្ខណិក កម្មបច្ចយោ។ ឯវំ ឯកា កម្មបថបត្តា សុចរិតទុច្ចរិតចេតនា ទ្វីសុ កាលេសុ ទ្វិន្នំ បច្ចយុប្បន្នានំ ទ្វីហិ បច្ចយសត្តីហិ បច្ចយោ ហោតីតិ។

ឯត្ថ ច នានាក្ខណិកកម្មបច្ចយេ កម្មន្តិ កិរិយាវិសេសោ។ សោ បន ចេតនាយ និរុទ្ធាយបិ អនិរុជ្ឈិត្វា តំ ចិត្តសន្តានំ អនុគច្ឆតិយេវ។ យទា វិបច្ចិតុំ ឱកាសំ លភតិ, តទា សោ កិរិយា វិសេសោ ចុតិនន្តរេ ឯកោ អត្តភាវោ ហុត្វា វិបច្ចតិ បាតុភវតិ។ ឱកាសំ បន អលភមានា ភវសតំបិ ភវសហស្សំបិ ភវសតសហស្សំបិ តំ សន្តានំ អនុគច្ឆតិយេវ។ មហគ្គតកម្មំ បន លទ្ធោកាសេ សតិ ទុតិយភវេ ព្រហ្មលោកេ ឯកោ ព្រហ្មត្តភាវោ ហុត្វា វិបច្ចតិ បាតុភវតិ។ សុបរិបក្កកម្មត្តា បន ទុតិយភវេយេវ ខីយតិ, តតោ បរំ នានុគច្ឆតីតិ។ កម្មបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៤. វិបាកបច្ចយោ

ឆត្តឹសវិធា វិបាកភូតា សហជាតចិត្តចេតសិកា ធម្មា វិបាក បច្ចយោ។ តេយេវ អញ្ញមញ្ញ បដិសន្ធិក្ខណេ កម្មជរូបានិ ច បវត្តិក្ខណេ វិបាក ចិត្តជាតានិ ចិត្តជរូបានិ ច វិបាកបច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន វិបាកោតិ។ វិបច្ចនដ្ឋេន វិបាកោ។ វិបច្ចនំ នាម មុទុតរុណភាវំ អតិក្កម្ម វិបក្កភាវំ អាបជ្ជនំ។ កស្ស បន ធម្មស្ស មុទុតរុណភាវោ, កស្ស វិបក្កភាវោតិ។ នានាក្ខណិកកម្មបច្ចយ សង្ខាតស្ស អតីតកម្មស្ស មុទុតរុណភាវោ, តស្សេវ កម្មស្ស វិបក្កភាវោ។

តត្ថ ឯកស្ស កម្មស្ស ចតស្សោ អវត្ថាយោ ហោន្តិ ចេតនា វត្ថា កម្មាវត្ថា និមិត្តាវត្ថា វិបាកាវត្ថាតិ។

តត្ថ តាយ ចេតនាយ និរុទ្ធាយបិ តស្សា កិរិយា វិសេសោ ន និរុជ្ឈតិ, តំ ចិត្តសន្តានំ អនុគច្ឆតិយេវ។ អយំ កម្មាវត្ថា នាម។

និមិត្តាវត្ថាតិ តំ កម្មំ យទា វិបច្ចិតុំ ឱកាសំ លភតិ, តទា មរណាសន្នកាលេ តស្ស បុគ្គលស្ស តមេវ កម្មំ វា បច្ចុបដ្ឋាតិ, សោ បុគ្គលោ តទា ទានំ ទេន្តោ វិយ សីលំ រក្ខន្តោ វិយ បាណឃាតំ វា ករោន្តោ វិយ ហោតិ។ កម្មនិមិត្តំ វា បច្ចុបដ្ឋាតិ, ទាន វត្ថុអាទិកំ វា សត្ថាទិកំ វា អញ្ញំ វាបិ បុព្ពេ តស្ស កម្មស្ស ឧបករណភូតំ អារម្មណំ តទា តស្ស បុគ្គលស្ស ហត្ថគតំ វិយ ហោតិ។ គតិនិមិត្តំ វា បច្ចុបដ្ឋាតិ, ទិព្ពវិមានាទិកំ វា និរយគ្គិជាលាទិកំ វា ឧប្បជ្ជមានភវេ ឧបលភិតព្ពំ វា អនុភវិតព្ពំ វា អារម្មណំ តទា ទិស្សមានំ ហោតិ។ អយំ និមិត្តា វត្ថា នាម។

វិបាកាវត្ថាតិ សចេ សោ បុគ្គលោ តថា បច្ចុបដ្ឋិតំ តំ កម្មំ វា កម្មនិមិត្តំ វា គតិនិមិត្តំ វា ឯកំ អារម្មណំ អមុញ្ចមានោ មរតិ, តទា តំ កម្មំ តស្មឹភវេ វិបច្ចតិ, តំ កម្មំ តស្មឹភវេ ឯកោ អត្តភាវោ ហុត្វា បាតុភវតិ ។ តត្ថ បុរិមាសុ តីសុ អវត្ថាសុ តំ កម្មំ មុទុតរុណភូតំ ហោតិ, បច្ឆិមំ បន វិបាកាវត្ថំ បត្វា វិបក្កភូតំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ វិបច្ចនំ នាម មុទុតរុណភាវំ អតិក្កម្ម វិបក្កភាវំ អាបជ្ជនន្តិ។ ឯវំ វិបក្កភាវំ អាបន្នោ ចិត្ត ចេតសិកធម្មសមូហោ វិបាកោ នាម។

តត្ថ យថា អម្ពបូលានិ នាម យទា វិបក្កភាវំ អាបជ្ជន្តិ, តទា សព្ពសោ សិនិទ្ធរូបានិ ហោន្តិ។ ឯវមេវំ វិបាកធម្មា នាម និរុស្សាហា និព្យាបារា ហុត្វា សព្ពសោ សន្តរូបា ហោន្តិ។ តេសំ សន្តរូបត្តាយេវ ភវង្គចិត្តានំ អារម្មណំ អវិភូតំ ហោតិ, ភវង្គតោ វុដ្ឋានកាលេ តំ អារម្មណំ ន ជានាតិ។ តថាហិ រត្តិយំ និទ្ទាយន្តស្ស បុរិមភវេ មរណាសន្នកាលេ យថាគហិតំ កម្មាទិកំ អារម្មណំ អារព្ភ ភវង្គសោតំ បវត្តមានំបិ តស្ស ភវង្គសោតស្ស តំ អារម្មណំ អារព្ភ ឥទំ នាម មេ បុរិមភវេ អារម្មណំ ទិដ្ឋន្តិ កស្សចិ ជាននវីថិចិត្តស្ស ឧប្បត្តិយា បច្ចយោ ន ហោតិ។ សោ បុគ្គលោ និទ្ទាយនកាលេបិ ឧដ្ឋានកាលេបិ បុរិមភវសិទ្ធំ តំ និមិត្តំ ន ជានាតិ។ ឯវំ និរុស្សាហនិព្យាបារសន្តរូបភាវេន ឧបការកតា វិបាកបច្ចយតា នាមាតិ។ វិបាក បច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៥. អាហារបច្ចយោ

ទុវិធោ អាហារបច្ចយោ រូបាហារបច្ចយោ អរូបាហារ បច្ចយោ។

តត្ថ រូបាហារបច្ចយោ នាម កពឡីការាហារសង្ខាតំ ឱជ រូបំ វុច្ចតិ។ សោ ច អជ្ឈត្តាហារោ ពហិទ្ធាហារោតិ ទុវិធោ។ កពឡីការាហារភក្ខានំ សត្តានំ សព្ពេបិ ចតុសមុដ្ឋានិករូបធម្មា តស្ស ទុវិធស្ស រូបាហារស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

អរូបាហារោ បន តិវិធោ ផស្សាហារោ មនោសញ្ចេតនា ហារោ វិញ្ញាណាហារោ ច។ តយោបេតេ ធម្មា សហជាតានំ នាមរូបធម្មានំ អាហារបច្ចយោ ហោន្តិ។ សហជាតា ច នាមរូប ធម្មា តេសំ បច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន អាហារោតិ។ ភុសំ ហរណដ្ឋេន អាហារោ។ ភុសំ ហរណដ្ឋេនាតិច ទឡ្ហំ បវត្តាបនដ្ឋេន, ចិរកាលំ ឋិតិយា វុឌ្ឍិយា វិរូឡ្ហិយា វេបុល្លាយ ឧបត្ថម្ភនដ្ឋេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ជននកិច្ចយុត្តោបិ អាហារោ ឧបត្ថម្ភន កិច្ចប្បធានោ ហោតីតិ។

តត្ថ ទុវិធោ រូបាហារោ អជ្ឈត្តសន្តានេ ចតុសមុដ្ឋានិកំ រូបកាយំ ឧបព្រូហយន្តោ ភុសំ ហរតិ, ទឡ្ហំ ប វត្តេតិ, ចិរំ អទ្ធានំ គមេតិ, តំ តំ អាយុកប្បបរិយោសានំ បាបេតីតិ អាហារោ។

ផស្សាហារោ អារម្មណេសុ ឥដ្ឋានិដ្ឋរសំ នីហរន្តោ សម្បយុត្តធម្មេ ភុសំ ហរតិ។ មនោសញ្ចេតនាហារោ កាយវចី មនោកម្មេសុ ឧស្សាហំ ជនេន្តោ សម្បយុត្តធម្មេ ភុសំ ហរតិ។ វិញ្ញាណាហារោ អារម្មណវិជាននដ្ឋេន បុព្ពង្គមកិច្ចំ វហន្តោ សម្បយុត្តធម្មេ ភុសំ ហរតិ, ទឡ្ហំ បវត្តេតិ, ចិរំ អទ្ធានំ គមេតីតិ អាហារោ។ សម្បយុត្តធម្មេ ភុសំ ហរន្តោ សហជាតរូបធម្មេបិ ភុសំ ហរតិយេវ។

ឥធ សុត្តន្តនយោបិ វត្តព្វោ។ យថា សកុណា នាម ចក្ខូហិ ទិសាវិទិសំ វិភាវេត្វា បក្ខេហិ រុក្ខតោ រុក្ខំ វនតោ វនំ អាកាសេន បក្ខន្ទិត្វា តុណ្ឌកេហិ ផលាផលានិ តុទិត្វា យាវជីវំ អត្តានំ យាបេន្តិ។ តថា ឥមេ សត្តា ឆហិ វិញ្ញាណេហិ អារម្មណានិ វិភាវេត្វា ឆហិ មនោសញ្ចេតនាហារេហិ អារម្មណវត្ថុប្បដិលាភត្ថាយ ឧស្សុក្កនំ កត្វា ឆហិ ផស្សាហារេហិ អារម្មណេសុ រសំ បាតុភវន្តំ កត្វា សុខទុក្ខំ អនុភវន្តិ។ វិញ្ញាណេហិ វា អារម្មណានិ វិភាវេត្វា នាមរូប សម្បត្តឹ សាធេន្តិ។ ផស្សេហិ អារម្មណេសុ រសំ បាតុភវន្តំ កត្វា អារម្មណរសានុភវនំ វេទនំ សម្បាទេត្វា តណ្ហាវេបុល្លំ អាបជ្ជន្តិ។ ចេតនាហិ តណ្ហាមូលកានិ នានាកម្មានិ បសវេត្វា ភវតោ ភវំ សំសរន្តិ។ ឯវំ អាហារ ធម្មានំ មហន្តំ អាហារកិច្ចំ វេទិតព្វន្តិ។ អាហារបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៦. ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ

តិវិធោ ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ សហជាតិន្ទ្រិយបច្ចយោ បុរេ ជាតិន្ទ្រិយបច្ចយោ រូបជីវិតិន្ទ្រិយបច្ចយោ។

តត្ថ បន្នរសិន្ទ្រិយធម្មា សហជាតិន្ទ្រិយបច្ចយោ នាម, ជីវិតិន្ទ្រិយំ មនិន្ទ្រិយំ សុខិន្ទ្រិយំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយំ សទ្ធិន្ទ្រិយំ វីរិយិន្ទ្រិយំ សតិន្ទ្រិយំ សមាធិន្ទ្រិយំ បញ្ញិន្ទ្រិយំ អនញ្ញាតញ្ញស្សាមីតិន្ទ្រិយំ អញ្ញិន្ទ្រិយំ អញ្ញាតាវិន្ទ្រិយន្តិ។ តេហិ សហជាតា ចិត្តចេតសិកធម្មា ច រូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

បញ្ចិន្ទ្រិយរូបានិ បុរេជាតិន្ទ្រិយបច្ចយោ, ចក្ខុន្ទ្រិយំ សោតិន្ទ្រិយំ ឃានិន្ទ្រិយំ ជីវ្ហិន្ទ្រិយំ កាយិន្ទ្រិយំ។ បញ្ច វិញ្ញាណចិត្ត ចេតសិក ធម្មា តស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

ឯកំ រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ រូបជីវិតិន្ទ្រិយបច្ចយោ។ សព្ពានិ កម្មជ រូបានិ ជីវិតរូបវជ្ជិតានិ តស្ស បច្ចយុប្បន្នានិ។

កេនដ្ឋេន ឥន្ទ្រិយន្តិ។ ឥស្សរិយដ្ឋេន ឥន្ទ្រិយំ។ តត្ថ កត្ថ ឥស្សរិយន្តិ។ អត្តនោ អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នេសុ ធម្មេសុ ឥស្សរិយំ។ កស្មឹ កស្មឹ កិច្ចេ ឥស្សរិយន្តិ ។ អត្តនោ អត្តនោ កិច្ចេ ឥស្សរិយំ។ នាមជីវិតំ សម្បយុត្តធម្មានំ ជីវនកិច្ចេ ឥស្សរិយំ។ ជីវនកិច្ចេតិ អាយុវឌ្ឍនកិច្ចេ, សន្តតិឋិតិយា ចិរកាលឋិតិកិច្ចេតិ អត្ថោ។ មនិន្ទ្រិយំ អារម្មណគ្គហណកិច្ចេ សម្បយុត្តធម្មានំ ឥស្សរិយំ។ អវសេសោ ឥន្ទ្រិយដ្ឋោ បុព្ពេ ឥន្ទ្រិយយមកទីបនិយំ វុត្តោយេវ។

ឯត្ថ វទេយ្យ, ទ្វេ ឥត្ថិន្ទ្រិយបុរិសិន្ទ្រិយធម្មា ឥន្ទ្រិយភូតា សមានាបិ កស្មា ឥន្ទ្រិយបច្ចយេ វិសុំ ន គហិតាតិ។ បច្ចយកិច្ចស្ស អភាវតោ។ តិវិធញ្ហិ បច្ចយកិច្ចំ ជននកិច្ចញ្ច ឧបត្ថម្ភនកិច្ចញ្ច អនុបាលនកិច្ចញ្ច។ តត្ថ យោ បច្ចយោ បច្ចយុប្បន្នធម្មស្ស ឧប្បាទាយ បច្ចយោ ហោតិ, យស្មឹ អសតិ បច្ចយុប្បន្នោ ធម្មោ ន ឧប្បជ្ជតិ, តស្ស បច្ចយកិច្ចំ ជននកិច្ចំ នាម។ យថា អនន្តរបច្ចយោ។ យោ បច្ចយោ បច្ចយុប្បន្នធម្មស្ស ឋិតិយា ច វុឌ្ឍិយា ច វិរូឡ្ហិយា ច បច្ចយោ ហោតិ, យស្មឹ អសតិ បច្ចយុប្បន្នោ ធម្មោ ន តិដ្ឋតិ ន វឌ្ឍតិ ន វិរូហតិ, តស្ស បច្ចយកិច្ចំ ឧបត្ថម្ភនកិច្ចំ នាម។ យថា បច្ឆាជាតបច្ចយោ។ យោ បច្ចយោ បច្ចយុប្បន្នស្ស ធម្មស្ស បវត្តិយា បច្ចយោ ហោតិ, យេន វិនា បច្ចយុប្បន្នោ ធម្មោ ចិរកាលំ ន បវត្តតិ, សន្តតិ គមនំ ឆិជ្ជតិ, តស្ស បច្ចយ កិច្ចំ អនុបាលនកិច្ចំ នាម។ យថា រូប ជីវិតិន្ទ្រិយបច្ចយោ។ ឯតេ បន ទ្វេ ឥន្ទ្រិយធម្មា តេសុ តីសុ បច្ចយ កិច្ចេសុ ឯកកិច្ចំបិ នសាធេន្តិ, តស្មា ឯតេ ទ្វេ ធម្មា ឥន្ទ្រិយ បច្ចយេ វិសុំ ន គហិតាតិ។

ឯតំ សន្តេ ឯតេ ទ្វេ ធម្មា ឥន្ទ្រិយាតិបិ ន វត្តព្ពាតិ។ នោ ន វត្តព្ពា។ កស្មា។ ឥន្ទ្រិយកិច្ចសព្ភាវតោតិ។ កីបន ឯតេសំ ឥន្ទ្រិយកិច្ចន្តិ។ លិង្គនិមិត្តកុត្តអាកប្បេសុ ឥស្សរតា ឥន្ទ្រិយ កិច្ចំ។ តថា ហិ យស្ស បុគ្គលស្ស បដិសន្ធិក្ខណេ ឥត្ថិន្ទ្រិយរូបំ ឧប្បជ្ជតិ, តស្ស សន្តានេ ចតូហិ កម្មាទីហិ បច្ចយេហិ ឧប្បន្នា បញ្ចក្ខន្ធ ធម្មា ឥត្ថិភាវាយ បរិណមន្តិ, សោ អត្តភាវោ ឯកន្តេន ឥត្ថិលិង្គ ឥត្ថិនិមិត្ត ឥត្ថិកុត្ត ឥត្ថាកប្បយុត្តោ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ ន ច ឥត្ថិន្ទ្រិយរូបំ តេ បញ្ចក្ខន្ធធម្មេ ជនេតិ, ន ច ឧបត្ថម្ភតិ, នាបិ អនុបាលេតិ, អថ ខោ តេ ធម្មា អត្តនោ អត្តនោ បច្ចយេហិ ឧប្បជ្ជមានា ឯវញ្ចេវញ្ច ឧប្បជ្ជន្តូតិ អាណំ ឋបេន្តំ វិយ តេសុ អត្តនោ អនុភាវំ បវត្តេតិ។ តេ ច ធម្មា តថេវ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ អញ្ញថាតិ។ អយំ ឥត្ថិន្ទ្រិយរូបស្ស ឥត្ថិលិង្គាទីសុ ឥស្សរតា។ ឯស នយោ បុរិសិន្ទ្រិយរូបស្ស បុរិសលិង្គាទីសុ ឥស្សរតាយំ។ ឯវំ ឯតេ ទ្វេ ធម្មា លិង្គាទីសុ ឥន្ទ្រិយកិច្ច សព្ភាវតោ ឥន្ទ្រិយា នាម ហោន្តីតិ។

ហទយវត្ថុរូបំ បន ទ្វិន្នំ វិញ្ញាណធាតូនំ និស្សយវត្ថុកិច្ចំ សាធយមានំបិ តាសុ ឥន្ទ្រិយកិច្ចំ ន សាធេតិ។ ន ហិ ភាវិត ចិត្តស្ស បុគ្គលស្ស ហទយរូបេ បសន្នេវា អប្បសន្នេ វា ជាតេបិ មនោវិញ្ញាណធាតុយោ តទនុវត្តិកា ហោន្តីតិ។ ឥន្ទ្រិយ បច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៧. ឈានបច្ចយោ

សត្ត ឈានង្គានិ ឈានបច្ចយោ, វិតក្កោ វិចារោ បីតិ សោមនស្សំ ទោមនស្សំ ឧបេក្ខា ឯកគ្គតា។ តេហិ សហជាតា បញ្ចវិញ្ញាណវជ្ជិតា ចិត្តចេតសិកធម្មា ច រូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន ឈានន្តិ។ ឧបនិជ្ឈាយនដ្ឋេន ឈានំ។ ឧបនិជ្ឈាយ នដ្ឋេនាតិ ច មនសា អារម្មណំ ឧបគន្ត្វា និជ្ឈាយនដ្ឋេន បេក្ខនដ្ឋេន។ យថា ហិ ឥស្សាសោ ទូរេ ឋត្វា ខុទ្ទកេ លក្ខមណ្ឌលេ សរំ បវេសេន្តោ ហត្ថេហិ សរំ ឧជុកញ្ច និច្ចលញ្ច កត្វា មណ្ឌលញ្ច វិភូតំ កត្វា ចក្ខុនា និជ្ឈាយន្តោ បវេសេតិ។ ឯវមេវ ឥមេហិ អង្គេហិ ចិត្តំ ឧជុកញ្ច និច្ចលញ្ច កត្វា អារម្មណញ្ច វិភូតំ កត្វា និជ្ឈាយន្តោ បុគ្គលោ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ វុច្ចតិ។ ឯវំ ឧបនិជ្ឈាយិត្វា យំកិញ្ចិ កាយកម្មំ វា វចីកម្មំ វា មនោកម្មំ វា ករោន្តោ អវិរជ្ឈមានោ ករោតិ។

តត្ថ កាយកម្មំ នាម អភិក្កមប្បដិក្កមាទិកំ វុច្ចតិ។ វចីកម្មំ នាម អក្ខរវណ្ណបរិបុណ្ណំ វចីភេទករណំ វុច្ចតិ។ មនោកម្មំ នាម យំកិញ្ចិ មនសា អារម្មណវិភាវនំ វុច្ចតិ។ ទានកម្មំ វា បាណាតិបាត កម្មំ វា អនុរូបេហិ ឈានង្គេហិ វិនា ទុព្ពលេន ចិត្តេន កាតុំ ន សក្កា ហោតិ។ ឯស នយោ សេសេសុ កុសលាកុសល កម្មេសូតិ។

អយញ្ច អត្ថោ វិតក្កាទីនំ ឈានង្គធម្មានំ វិសុំ វិសុំ សភាវ លក្ខណេហិ ទីបេតព្ពោ។ សម្បយុត្តធម្មេ អារម្មណាភិនិរោបន លក្ខណោ វិតក្កោ, សោ ចិត្តំ អារម្មណេ ទឡ្ហំ និយោជេតិ។ អារម្មណានុមជ្ជនលក្ខណោ វិចារោ, សោ ចិត្តំ អារម្មណេ ទឡ្ហំ សំយោជេតិ។ អារម្មណសម្បិយាយនលក្ខណា បីតិ, សា ចិត្តំ អារម្មណេ បរិតុដ្ឋំ ករោតិ។ តិស្សោបិ វេទនា អារម្មណរសានុ ភវនលក្ខណា, តាបិ ចិត្តំ អារម្មណេ ឥដ្ឋានិដ្ឋមជ្ឈត្តរសានុភវន កិច្ចេន ទឡ្ហប្បដិពទ្ធំ ករោន្តិ។ សមាធានលក្ខណា ឯកគ្គតា, សាបិ ចិត្តំ អារម្មណេ និច្ចលំ កត្វា ឋបេតីតិ។ ឈានបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៨. មគ្គបច្ចយោ

ទ្វាទស មគ្គង្គានិ មគ្គបច្ចយោ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មា វាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយាមោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាសង្កប្បោ មិច្ឆាវាយាមោ មិច្ឆាសមាធិ។ សេសា មិច្ឆាវាចា មិច្ឆាកម្មន្តោ មិច្ឆាអាជីវោតិ តយោ ធម្មា វិសុំ ចេតសិកធម្មា ន ហោន្តិ។ មុសាវាទាទិវសេន បវត្តានំ ចតុន្នំ អកុសលខន្ធានំ នាមំ។ តស្មា តេ មគ្គបច្ចយេ វិសុំ ន គហិតាតិ។ សព្ពេ សហេតុកា ចិត្ត ចេតសិកធម្មា ច សហេតុកចិត្តសហ ជាតា រូបធម្មា ច តស្ស បច្ចយុប្បន្នា។

កេនដ្ឋេន មគ្គោតិ។ សុគតិទុគ្គតិនិព្ពាន ទិសាទេសសម្បា បនដ្ឋេន មគ្គោ។ សម្មាទិដ្ឋិអាទិកានិ ហិ អដ្ឋ សម្មាមគ្គង្គានិ សុគតិ ទិសាទេសញ្ច និព្ពានទិសាទេសញ្ច សម្បាបនត្ថាយ សំវត្តន្តិ។ ចត្តារិ មិច្ឆាមគ្គង្គានិ ទុគ្គតិ ទិសាទេសំ សម្បាបនត្ថាយ សំវត្តន្តីតិ។

តត្ថ ឈានបច្ចយោ អារម្មណេ ចិត្តំ ឧជុំ ករោតិ, ថិរំ ករោតិ, អប្បនាបត្តំ ករោតិ។ អប្បនាបត្តំ នាម គម្ភីរេ ឧទកេ បក្ខិត្តោ មច្ឆោវិយ កសិណនិមិត្តាទិកេ និមិត្តារម្មណេ អនុបវិដ្ឋំ ចិត្តំ បវុច្ចតិ។ មគ្គបច្ចយោ វដ្ដបថេ ចេតនាកម្មំ វិវដ្ដបថេ ភាវនាកម្មំ ឧជុំ ករោតិ, ថិរំ ករោតិ, កម្មបថបត្តំ ករោតិ, វុទ្ធី វិរុឡ្ហី វេបុល្លំ ករោតិ, ភូមន្តរបត្តំ ករោតិ។ អយ មេតេសំ ទ្វិន្នំ បច្ចយានំ វិសេសោ។

តត្ថ កម្មបថបត្តំ នាម បាណាតិបាតាទីនំ កុសលាកុសល កម្មានំ អង្គបារិបូរិយា បដិសន្ធិជននេ សមត្ថភាវសង្ខាតំ កម្មគតី បត្តំ ចេតនាកម្មំ។ ភូមន្តរបត្តំ នាម ភាវនានុក្កមេន កាម ភូមិតោ បដ្ឋាយ យាវ លោកុត្តរភូមិយា ឯកស្មឹតរិយាបថេបិ ឧបរូបរិភូមី បត្តំ ភាវនាកម្មំ។ អយញ្ច អត្ថោ ឈានបច្ចយេ វុត្តនយេន សម្មាទិដ្ឋិអាទិកានំ មគ្គង្គធម្មានំ វិសុំ វិសុំ សភាវ លក្ខណេហិ ទីបេតព្ពោតិ។ មគ្គបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ១៩. សម្បយុត្តបច្ចយោ

សម្បយុត្តបច្ចយោ វិប្បយុត្តបច្ចយោតិ ឯកំ ទុកំ។ អត្ថិ បច្ចយោ នត្ថិ បច្ចយោតិ ឯកំ ទុកំ។ វិគតបច្ចយោ អវិគត បច្ចយោតិ ឯកំ ទុកំ។ ឥមានិ តីណិ បច្ចយទុកានិ វិសុំ បច្ចយ វិសេសានិ ន ហោន្តិ។ បុព្ពេ អាគតេសុ បច្ចយេសុ កេចិ បច្ចយា អត្តនោ បច្ចយុប្បន្នេហិ សម្បយុត្តា ហុត្វា បច្ចយត្តំ គច្ឆន្តិ, កេចិ វិប្បយុត្តា ហុត្វា, កេចិ វិជ្ជមានា ហុត្វា, កេចិ អវិជ្ជមានា ហុត្វា, កេចិ វិគតា ហុត្វា, កេចិ អវិគតា ហុត្វា បច្ចយត្តំ គច្ឆន្តីតិ ទស្សនត្ថំ ឥមានិ តីណិ បច្ចយទុកានិ វុត្តានិ។

ឯត្ថ ច អត្ថីតិ ខោ កច្ចាន អយមេកោ អន្តោ, នត្ថីតិ ខោ ទុតិយោ អន្តោតិ ឯវរូបេសុ ឋានេសុ អត្ថិនត្ថិសទ្ទា សស្សតុច្ឆេទេសុ បវត្តន្តិ, តស្មា ឯវរូបានំ អត្ថានំ និវត្តនត្ថំ បុន វិគតទុកំ វុត្តំ។

សព្ពេបិ សហជាតា ចិត្តចេតសិកា ធម្មា អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយា ចេវ ហោន្តិ បច្ចយុប្បន្នា ច។

កេនដ្ឋេន សម្បយុត្តោ។ ឯកុប្បាទតា ឯកនិរោធតា ឯកវត្ថុកតា ឯការម្មណតាតិ ឥមេហិ ចតូហិ សម្បយោគង្គេហិ សមន្នាគតោ ហុត្វា សំយុត្តោ ឯកីភាវំ គតោតិ សម្បយុត្តោ។

តត្ថ ឯកីភាវំ គតោតិ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ផស្សាទីហិ សត្តហិ ចេតសិកេហិ សហ ឯកីភាវំ គតំ ហោតិ, ទស្សនន្តិ ឯកំ វោហារំ គច្ឆតិ។ អដ្ឋ ធម្មា វិសុំ វិសុំ វោហារំ ន គច្ឆន្តិ, វិនិព្ភុជិត្វា វិញ្ញាតុំ ន សក្កោតិ។ ឯស នយោ សេសេសុ សព្ពចិត្តុប្បាទេសូតិ។ សម្បយុត្តបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ២០. វិប្បយុត្តបច្ចយោ

ចតុព្ពិធោ វិប្បយុត្តបច្ចយោ, សហជាតោ វត្ថុបុរេ ជាតោ វត្ថារម្មណបុរេជាតោ បច្ឆាជាតោតិ។

តត្ថ សហជាតវិប្បយុត្តោ នាម ទ្វិសុ សហជាតបច្ចយ បច្ចយុប្បន្នេសុ នាមរូបេសុ នាមំ វា រូបស្ស រូបំ វា នាមស្ស វិប្បយុត្តំ ហុត្វា បច្ចយោ។ តត្ថ នាមន្តិ បវត្តិកាលេ ចតុក្ខន្ធនាមំ, រូបស្សាតិ ចិត្តជរូបស្ស, រូបន្តិ បដិសន្ធិក្ខណេ ហទយវត្ថុរូបំ, នាមស្សាតិ បដិសន្ធិចតុក្ខន្ធនាមស្ស។ សេសា តយោបិ វិប្បយុត្តបច្ចយា បុព្ពេ វិភត្តា ឯវាតិ។ វិប្បយុត្តបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ២១. អត្ថិបច្ចយោ

សត្តវិធោ អត្ថិបច្ចយោ, សហជាតត្ថិបច្ចយោ វត្ថុបុរេ ជាតត្ថិ បច្ចយោ អារម្មណបុរេជាតត្ថិបច្ចយោ វត្ថារម្មណបុរេ ជាតត្ថិបច្ចយោ បច្ឆាជាតត្ថិបច្ចយោ រូបាហារត្ថិបច្ចយោ រូប ជីវិតិន្ទ្រិយត្ថិបច្ចយោតិ។

តត្ថ សហជាតបច្ចយោ ឯវ សហជាតត្ថិបច្ចយោ នាម។ ឯស នយោ សេសេសុ ឆសុ។ បច្ចយបច្ចយុប្បន្ន វិភាគោបិ ហេដ្ឋា តត្ថ តត្ថ វុត្តោយេវ។

កេនដ្ឋេន អត្ថិបច្ចយោ។ សយំ ខណិកបច្ចុប្បន្នតា សង្ខាតេន អត្ថិភាវេន បច្ចុប្បន្នស្ស ធម្មស្ស បច្ចយោ អត្ថិបច្ចយោ។ អត្ថិបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

# ២២. នត្ថិបច្ចយោ

## ២៣. វិគតបច្ចយោ

## ២៤. អវិគតបច្ចយោ

សព្ពោ អនន្តរបច្ចយោ នត្ថិ បច្ចយោ នាម។ តថា វិគត បច្ចយោ។ អវិគតបច្ចយោបិ អត្ថិបច្ចយេន សព្ព សទិសោ។ អត្ថីតិច អវិគតោតិ ច អត្ថតោ ឯកមេវ។ តថា នត្ថីតិ ច វិគតោតិច។
នត្ថិវិគតអវិគតបច្ចយទីបនា និដ្ឋិតា។

បច្ចយត្ថទីបនា និដ្ឋិតា។

# បច្ចយសភាគោ

បច្ចយសភាគោ វុច្ចតេ។ បញ្ចទស សហជាតជាតិកា ហោន្តិ, ចត្តារោ មហាសហជាតា ចត្តារោ មជ្ឈិម សហជាតា សត្ត ខុទ្ទកសហជាតា។ តត្ថ ចត្តារោ មហាសហជាតា នាម សហជាតោ សហជាតនិស្សយោ សហជាតត្ថិ សហជាត អវិគតោ។ ចត្តារោ មជ្ឈិមសហជាតា នាម អញ្ញមញ្ញោ វិបាកោ សម្បយុត្តោ សហជាត វិប្បយុត្តោ។ សត្ត ខុទ្ទកសហ ជាតា នាម ហេតុ សហជាតាធិបតិ សហជាតកម្មំ សហ ជាតាហារោ សហជាតិន្ទ្រិយំ ឈានំ មគ្គោ។

តយោ រូបាហារា, រូបាហារោ រូបាហារត្ថិ រូបាហារា វិគតោ។

តីណិ រូបជីវិតិន្ទ្រិយានិ, រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ រូបជីវិតិន្ទ្រិយត្ថិ រូបជីវិតិន្ទ្រិយាវិគតំ។

សត្តរស បុរេជាតជាតិកា ហោន្តិ, ឆ វត្ថុបុរេជាតា ឆ អារម្មណបុរេជាតា បញ្ច វត្ថារម្មណបុរេជាតា។ តត្ថ ឆ វត្ថុបុរេជាតា នាម វត្ថុបុរេជាតោ វត្ថុបុរេជាតនិស្សយោ វត្ថុបុរេជាតិន្ទ្រិយំ វត្ថុបុរេជាតវិប្បយុត្តំ វត្ថុបុរេជាតត្ថិ វត្ថុ បុរេជាតអវិគតោ។ ឆ អារម្មណបុរេជាតា នាម អារម្មណ បុរេជាតោ កិញ្ចិអារម្មណំ កោចិ អារម្មណាធិបតិ កោចិ អារម្មណូបនិស្សយោ អារម្មណបុរេជាតត្ថិ អារម្មណបុរេជាត អវិគតោ។ កិញ្ចិ អារម្មណន្តិអាទីសុ កិញ្ចិកោចិវចនេហិ បច្ចុប្បន្នំ និប្ផន្នរូបំ គយ្ហតិ។ បញ្ច វត្ថារម្មណបុរេជាតា នាម វត្ថារម្មណ បុរេជាតោ វត្ថារម្មណបុរេជាតនិស្សយោ វត្ថារម្មណបុរេ ជាត វិប្បយុត្តោ វត្ថារម្មណបុរេជាតត្ថិ វត្ថារម្មណបុរេជាត អវិគតោ។

ចត្តារោ បច្ឆាជាតជាតិកា ហោន្តិ, បច្ឆាជាតោ បច្ឆាជាតវិប្បយុត្តោ បច្ឆាជាតត្ថិ បច្ឆាជាតអវិគតោ។

សត្ត អនន្តរា ហោន្តិ, អនន្តរោ សមនន្តរោ អនន្តរូប និស្សយោ អាសេវនំ អនន្តរកម្មំ នត្ថិ វិគតោ។ ឯត្ថ ច អនន្តរ កម្មំ នាម អរិយមគ្គចេតនា, សា អត្តនោ អនន្តរេ អរិយផលំ ជនេតិ។

បញ្ច វិសុំ បច្ចយា ហោន្តិ, អវសេសំ អារម្មណំ អវសេសោ អារម្មណាធិបតិ អវសេសោ អារម្មណូប និស្សយោ សព្ពោ បកតូបនិស្សយោ អវសេសំ នានាក្ខណិក កម្មំ។ ឥតិ វិត្ថារតោ បដ្ឋានបច្ចយា ចតុបញ្ញាសប្បភេទា ហោន្តីតិ។

តត្ថ សព្ពេ សហជាតជាតិកា ច សព្ពេ បុរេជាត ជាតិកា សព្ពេ បច្ឆាជាតជាតិកា រូបាហារោ រូបជីវិតិន្ទ្រិ យន្តិ ឥមេ បច្ចុប្បន្នបច្ចយា នាម។ សព្ពេ អនន្តរជាតិកា សព្ពំ នានាក្ខណិក កម្មន្តិ ឥមេ អតីតបច្ចយា នាម។ អារម្មណំ បកតូបនិស្សយោតិ ឥមេ តេកាលិកា ច និព្ពានបញ្ញត្តីនំ វសេន កាលវិមុត្តា ច ហោន្តិ។

និព្ពានញ្ច បញ្ញត្តិ ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា អប្បច្ចយា នាម អសង្ខតា នាម។ កស្មា។ អជាតិកត្តា។ យេសញ្ហិ ជាតិ នាម អត្ថិ, ឧប្បាទោ នាម អត្ថិ។ តេ សប្បច្ចយានាម សង្ខតា នាម បដិច្ចសមុប្បន្នា នាម។ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា អជាតិកត្តា អនុប្បាទត្តា អជាតិបច្ចយត្តាច អប្បច្ចយា នាម អសង្ខតា នាមាតិ។

សប្បច្ចយេសុ ច ធម្មេសុ សង្ខតេសុ ឯកោបិ ធម្មោ និច្ចោ ធុវោ សស្សតោ អវិបរិតធម្មោ នាម នត្ថិ។ អថ ខោ សព្ពេ តេ ឧយដ្ឋេន អនិច្ចា ឯវ ហោន្តិ។ កស្មា។ សយញ្ច បច្ចយាយត្តវុត្តិ កត្តា បច្ចយានញ្ច អនិច្ចធម្មត្តា។ ននុ និព្ពានញ្ច បញ្ញត្តិ ច បច្ចយា ហោន្តិ។ តេ ច និច្ចា ធុវាតិ។ សច្ចំ។ កេវលេន បន និព្ពានបច្ចយេន វា បញ្ញត្តិបច្ចយេន វា ឧប្បន្នោ នាម នត្ថិ, ពហូហិ បច្ចយេហិ ឯវ ឧប្បន្នោ, តេ បន បច្ចយា អនិច្ចា ឯវ អធុវាតិ។

យេ ច ធម្មា អនិច្ចា ហោន្តិ, តេ និច្ចកាលំ សត្តេ តិវិធេហិ ទុក្ខទណ្ឌេហិ បដិប្បីឡេន្តិ ពាធេន្តិ, តស្មា តេ ធម្មា ភយដ្ឋេន ទុក្ខា ឯវ ហោន្តិ។ តត្ថ តិវិធា ទុក្ខទណ្ឌា នាម ទុក្ខទុក្ខតា សង្ខារ ទុក្ខតា វិបរិណាមទុក្ខតា។

យេ កេចិ អនិច្ចា ឯវ ហោន្តិ, ឯកស្មឹ ឥរិយាបថេបិ បុនប្បុនំ ភិជ្ជន្តិ, តេ កថំ យាវជីវំ និច្ចសញ្ញិតានំ សត្ត បុគ្គលានំ អត្តា នាម ភវេយ្យុំ, សារា នាម ភវេយ្យុំ។ យេ ច ទុក្ខា ឯវ ហោន្តិ, តេ កថំ ទុក្ខប្បដិកុលានំ សុខ កាមានំ សត្តានំ អត្តា នាម ភវេយ្យុំ, សារា នាម ភវេយ្យុំ។ តស្មា តេ ធម្មា អសារកដ្ឋេន អនត្តា ឯវ ហោន្តិ។

អបិ ច យស្មា ឥមាយ ចតុវីសតិយា បច្ចយទេសនាយ ឥមមត្ថំ ទស្សេតិ។ សព្ពេបិ សង្ខតធម្មា នាម បច្ចយាយត្តវុត្តិកា ឯវ ហោន្តិ, សត្តានំ វសាយត្តវុត្តិកា ន ហោន្តិ។ បច្ចយាយត្ត វុត្តិកេសុ ច តេសុ ន ឯកោបិ

ធម្មា អប្បកេន បច្ចយេន ឧប្បជ្ជតិ។ អថ ខោ ពហូហិ ឯវ បច្ចយេហិ ឧប្បជ្ជតីតិ, តស្មា អយំ ទេសនា ធម្មានំ អនត្តលក្ខណទីបនេ មត្ថកបត្តា ហោតីតិ។

បច្ចយសភាគសង្គហោ និដ្ឋិតោ។

**បច្ចយឃដនានយោ**

**បញ្ចវិញ្ញាណេសុ បច្ចយឃដនានយោ**

បច្ចយឃដនានយោ វុច្ចតេ។ ឯកេកស្មឹ បច្ចយុប្បន្នេ ពហុន្នំ បច្ចយានំ សមោធានំ បច្ចយឃដនា នាម។ យេន បន ធម្មា សប្បច្ចយា សង្ខតា បដិច្ចសមុប្បន្នាតិ វុច្ចន្តិ, សព្ពេ តេ ធម្មា ឧប្បាទេ ច ឋិតិយញ្ច ឥមេហិ ចតុវីសតិយា បច្ចយេហិ សហិតត្តា សប្បច្ចយា នាម, សប្បច្ចយត្តា សង្ខតា នាម, សង្ខតត្តា បដិច្ចសមុប្បន្នា នាម។ កតមេ បន តេ ធម្មាតិ។ ឯកវីសសតចិត្តានិ ច ទ្វិបញ្ញាសចេតសិកានិ ច អដ្ឋវីសតិ រូបានិ ច។

តត្ថ ឯកវីសសតចិត្តានិ ធាតុវសេន សត្តវិធានិ ភវន្តិ, ចក្ខុ វិញ្ញាណធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ ឃានវិញ្ញាណ ធាតុ ជិវ្ហា វិញ្ញាណធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណ ធាតូតិ។ តត្ថ ចក្ខុវិញ្ញាណទ្វយំ ចក្ខុវិញ្ញាណ ធាតុ នាម។ សោតវិញ្ញាណទ្វយំ សោតវិញ្ញាណធាតុ នាម។ ឃានវិញ្ញាណទ្វយំ ឃានវិញ្ញាណធាតុ នាម។ ជិវ្ហាវិញ្ញាណ ទ្វយំ ជិវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ នាម។ កាយវិញ្ញាណទ្វយំ កាយវិញ្ញាណធាតុ នាម។ បញ្ចទ្វារាវជ្ជន ចិត្តញ្ច សម្បដិច្ឆនចិត្ត ទ្វយញ្ច មនោធាតុ នាម។ សេសានិ អដ្ឋសតំ ចិត្តានិ មនោវិញ្ញាណធាតុ នាម។

ទ្វិបញ្ញាសចេតសិកានិ ច រាសិវសេន ចតុព្ពិធានិ ភវន្តិ, សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ច ឆ បកិណ្ណកានិ ច ចុទ្ទស បាបានិច បញ្ចវីសតិ កល្យាណានិ ច។

ចតុវីសតិបច្ចយេសុ ច បន្នរសបច្ចយា សព្ពចិត្តុប្បាទ សាធារណា ហោន្តិ, អារម្មណញ្ច អនន្តរញ្ច សមនន្តរញ្ច សហ ជាតោ ច អញ្ញមញ្ញញ្ច និស្សយោ ច ឧបនិស្សយោ ច កម្មញ្ច អាហារោ ច ឥន្ទ្រិយញ្ច សម្បយុត្តោ ច អត្ថិ ច នត្ថិ ច វិគតោ ច អវិគតោ ច។ ន ហិ កិញ្ចិ ចិត្តំ វា ចេតសិកំ វា អារម្មណេន វិនា ឧប្បន្នំ នាម អត្ថិ។ តថា អនន្តរាទីហិ ច។ អដ្ឋបច្ចយា កេសញ្ចិ ចិត្តុប្បាទានំ បច្ចយា សាធារណា ហោន្តិ, ហេតុ ច អធិបតិ ច បុរេ ជាតោ ច អាសេវនញ្ច វិបាកោ ច ឈានញ្ច មគ្គោ ច វិប្បយុត្តោ ច។ តត្ថ ហេតុ សហេតុក ចិត្តុប្បាទានំ ឯវ សាធារណា, អធិបតិ ច សាធិបតិជវនានំ ឯវ, បុរេជាតោ ច កេសញ្ចិ ចិត្តុប្បាទានំ ឯវ, អាសេវនញ្ច កុសលាកុសលកិរិយជវនានំ ឯវ, វិបាកោ ច វិបាកចិត្តុប្បាទានំ ឯវ, ឈានញ្ច មនោធាតុ មនោ វិញ្ញាណធាតុ ចិត្តុប្បាទានំ ឯវ, មគ្គោ ច សហេតុកចិត្តុប្បាទានំ ឯវ, វិប្បយុត្តោ ច អរូបលោកេ ចិត្តុប្បាទានំ នត្ថិ, ឯកោ បច្ឆាជាតោ រូបធម្មានំ ឯវ វិសុំភូតោ ហោតិ។

តត្រាយំ ទីបនា។ សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ចេតសិកានិ នាម, ផស្សោ វេទនា សញ្ញា ចេតនា ឯកគ្គតា ជីវិតំ មនសិការោ។ តត្ថ ចិត្តំ អធិបតិជាតិកញ្ច អាហារបច្ចយោ ច ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ ច។ ផស្សោ អាហារបច្ចយោ។ វេទនា ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ ច ឈាន បច្ចយោ ច។ ចេតនា កម្មបច្ចយោ ច អាហារបច្ចយោ ច។ ឯកគ្គតា ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ ច ឈាន បច្ចយោ ច មគ្គបច្ចយោ ច។ ជីវិតំ ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ។ សេសា ទ្វេ ធម្មា វិសេសបច្ចយា ន ហោន្តិ។

ចក្ខុវិញ្ញាណេ សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ចេតសិកានិ លព្ភន្តិ, វិញ្ញាណេន សទ្ធឹ អដ្ឋ នាមធម្មា ហោន្តិ។ សព្ពេ តេ ធម្មា សត្តហិ បច្ចយេហិ អញ្ញមញ្ញស្ស បច្ចយា ហោន្តិ ចតូហិ មហាសហជាតេហិ ច វិប្បយុត្តវជ្ជិតេហិ តីហិ មជ្ឈិម សហជាតេហិ ច។ តេស្វេវ អដ្ឋសុ ធម្មេសុ វិញ្ញាណំ សេសានំ សត្តន្នំ ធម្មានំ អាហារបច្ចយេន ច ឥន្ទ្រិយបច្ចយេន ច បច្ចយោ ហោតិ។ ផស្សោ អាហារបច្ចយេន, វេទនា ឥន្ទ្រិយបច្ចយមត្តេន, ចេតនា កម្មបច្ចយេន ច អាហារ បច្ចយេន ច, ឯកគ្គតា ឥន្ទ្រិយបច្ចយមត្តេន , ជីវិតំ សេសានំ សត្តន្នំ ធម្មានំ ឥន្ទ្រិយបច្ចយេន បច្ចយោ ហោតិ។ ចក្ខុវត្ថុរូបំ បន តេសំ អដ្ឋន្នំ ធម្មានំ ឆហិ វត្ថុបុរេជាតេហិ តស្មឹ ចក្ខុវត្ថុម្ហិ អាបាតមាគតានិ បច្ចុប្បន្នានិ រូបារម្មណានិ តេសំ ចតូហិ អារម្មណ បុរេជាតេហិ, អនន្តរនិរុទ្ធំ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តញ្ច បញ្ចហិ អនន្តរេហិ, បុព្ពេ កតំ កុសលកម្មំ វា អកុសលកម្មំ វា កុសលវិបាកានំ វា អកុសលវិបាកានំ វា តេសំ នានាក្ខណិកកម្មបច្ចយេន, កម្ម សហាយភូតានិ បុរិមភវេ អវិជ្ជាតណ្ហុបាទានានិ ច ឥមស្មឹ ភវេ អាវាស បុគ្គលឧតុភោជនាទយោ ច តេសំ អដ្ឋន្នំ ធម្មានំ បកតូបនិស្សយបច្ចយេន បច្ចយា ហោន្តិ។ ឥមស្មឹ ចិត្តេ

ហេតុ ច អធិបតិ ច បច្ឆាជាតោ ច អាសេវនញ្ច ឈានញ្ច មគ្គោចាតិ ឆបច្ចយា ន លព្ភន្តិ, អដ្ឋារសបច្ចយា លព្ភន្តិ។ យថា ច ឥមស្មឹ ចិត្តេ, តថា សោតវិញ្ញាណាទីសុបិ ឆ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, អដ្ឋារសបច្ចយា លព្ភន្តីតិ។

បញ្ចវិញ្ញាណេសុ បច្ចយឃដនានយោ និដ្ឋិតោ។

**អហេតុក ចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចយឃដនានយោ**

ឆ បកិណ្ណកានិ ចេតសិកានិ នាម, វិតក្កោ វិចារោ អធិមោក្ខោ វីរិយំ បីតិ ឆន្ទោ។ តត្ថ វិតក្កោ ឈានបច្ចយោ ច មគ្គបច្ចយោ ច។ វិចារោ ឈានបច្ចយោ។ វីរិយំ អធិបតិជាតិកញ្ច ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ ច មគ្គបច្ចយោ ច។ បីតិ ឈានបច្ចយោ។ ឆន្ទោ អធិបតិជាតិកោ។ អធិមោក្ខោ បន វិសេសបច្ចយោ ន ហោតិ។

បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តញ្ច សម្បដិច្ឆនចិត្តទ្វយញ្ច ឧបេក្ខាសន្តីរណ ទ្វយញ្ចាតិ បញ្ចសុ ចិត្តេសុ ទស ចេតសិកានិ លព្ភន្តិ, សត្ត សព្ព ចិត្តិកានិ ច បកិណ្ណកេសុ វិតក្កោ ច វិចារោ ច អធិមោក្ខោ ច។ វិញ្ញាណេន សទ្ធឹ បច្ចេកំ ឯកាទស នាមធម្មា ហោន្តិ។ ឥមេសុ ចិត្តេសុ ឈានកិច្ចំ លព្ភតិ។ វេទនា ច ឯកគ្គតា ច វិតក្កោ ច វិចារោ ច ឈានបច្ចយំ សាធេន្តិ។ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តំ បន កិរិយចិត្តំ ហោតិ, វិបាកបច្ចយោ នត្ថិ។ នានាក្ខណិកកម្មញ្ច ឧបនិស្សយដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ។ វិបាកបច្ចយេន សទ្ធឹ ឆ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ ឈានបច្ចយេន សទ្ធឹ អដ្ឋារសបច្ចយា លព្ភន្តិ។ សេសេសុ ចតូសុ វិបាកចិត្តេសុ បញ្ច បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ វិបាកបច្ចយេន ច ឈានបច្ចយេន ច សទ្ធឹ ឯកូនវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

សោមនស្សសន្តីរណេ បីតិយា សទ្ធឹ ឯកាទសចេតសិកា យុជ្ជន្តិ, មនោទ្វារាវជ្ជនចិត្តេ ច វីរិយេន សទ្ធឹ ឯកាទសាតិ វិញ្ញាណេន សទ្ធឹ ទ្វាទស នាមធម្មា ហោន្តិ។ ហសិតុប្បាទចិត្តេ បន បីតិយា ច វីរិយេន ច សទ្ធឹ ទ្វាទស ចេតសិកានិ យុជ្ជន្តិ។ វិញ្ញាណេន សទ្ធឹ តេរស នាមធម្មា ហោន្តិ។ តត្ថ សោមនស្សសន្តីរណេ ឈានង្គេសុ បីតិមត្តំ អធិកំ ហោតិ, បុព្ពេ ឧបេក្ខាសន្តីរណទ្វយេ វិយ បញ្ចបច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ ឯកូនវីសតិបច្ចយា លព្ភន្តិ។ មនោទ្វារា វជ្ជនចិត្តេ ច វីរិយមត្តំ អធិកំ ហោតិ, តញ្ច ឥន្ទ្រិយកិច្ច ឈាន កិច្ចានិសាធេតិ។ អធិបតិកិច្ចញ្ច មគ្គកិច្ចញ្ច ន សាធេតិ។ កិរិយ ចិត្តត្តាវិបាកបច្ចយោ ច នត្ថិ។ បុព្ពេ បញ្ចទ្វារាវជ្ជនចិត្តេ វិយ វិបាក បច្ចយេន សទ្ធឹ ឆ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ ឈានបច្ចយេន សទ្ធឹ អដ្ឋរស បច្ចយា លព្ភន្តិ។ ហសិតុប្បាទចិត្តេបិ កិរិយចិត្តត្តា វិបាក បច្ចយោ នត្ថិ, ជវនចិត្តត្តា បន អាសេវនំ អត្ថិ, វិបាកបច្ចយេន សទ្ធឹ បញ្ច បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ អាសេវនបច្ចយេន សទ្ធឹ ឯកូនវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

អហេតុកចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចយឃដនានយោ និដ្ឋិតោ។

**អកុសលចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចយឃដនានយោ**

ទ្វាទស អកុសលចិត្តានិ, ទ្វេ មោហមូលិកានិ អដ្ឋ លោភ មូលិកានិ ទ្វេ ទោសមូលិកានិ។ ចុទ្ទស បាប ចេតសិកានិ នាម មោហោ អហិរិកំ អនោត្តប្បំ ឧទ្ធច្ចន្តិ ឥទំ មោហចតុក្កំ នាម។ លោភោ ទិដ្ឋិ មានោតិ ឥទំ លោភតិក្កំ នាម។ ទោសោ ឥស្សា មច្ឆរិយំ កុក្កុច្ចន្តិ ឥទំ ទោសចតុក្កំ នាម។ ថិនំ មិទ្ធំ វិចិកិច្ឆាតិ ឥទំ វិសុំ តិក្កំ នាម។

តត្ថ លោភោ ទោសោ មោហោតិ តយោ មូលធម្មា ហេតុបច្ចយា, ទិដ្ឋិ មគ្គបច្ចយោ, សេសា ទសធម្មា វិសេសបច្ចយា ន ហោន្តិ។

តត្ថ ទ្វេ មោហមូលិកានិ នាម វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តចិត្តំ ឧទ្ធច្ច សម្បយុត្តចិត្តំ។ តត្ថ វិចិកិច្ឆាសម្បយុត្តចិត្តេ បន្នរស ចេតសិកានិ ឧប្បជ្ជន្តិ សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ច វិតក្កោ វិចារោ វីរិយន្តិ តីណិ បកិណ្ណកានិ ច បាប ចេតសិកេសុ មោហចតុក្កញ្ច វិចិកិច្ឆា ចាតិ, ចិត្តេន សទ្ធឹ សោឡស នាមធម្មា ហោន្តិ។ ឥមស្មឹ ចិត្តេ ហេតុបច្ចយោបិ មគ្គបច្ចយោបិ លព្ភន្តិ។ តត្ថ មោហោ ហេតុបច្ចយោ, វិតក្កោ ច វីរិយញ្ច មគ្គបច្ចយោ, ឯកគ្គតា បន វិចិកិច្ឆាយ ទុដ្ឋត្តា ឥមស្មឹ ចិត្តេ ឥន្ទ្រិយកិច្ចញ្ច មគ្គកិច្ចញ្ច ន សាធេតិ, ឈានកិច្ចមត្តំ សាធេតិ។ អធិបតិ ច បច្ឆាជាតោ វិបាកោ ចាតិ តយោ បច្ចយាន លព្ភន្តិ, សេសា ឯកវីសតិបច្ចយា លព្ភន្តិ។ ឧទ្ធច្ចសម្បយុត្ត ចិត្តេបិ វិចិកិច្ឆំ បហាយ អធិមោក្ខេន សទ្ធឹ បន្នរសេវ ចេតសិកានិ, សោឡសេវ នាមធម្មា ហោន្តិ ។ ឥមស្មឹ ចិត្តេ ឯកគ្គតា ឥន្ទ្រិយ កិច្ចញ្ច ឈានកិច្ចញ្ច មគ្គកិច្ចញ្ច សាធេតិ, តយោ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, ឯកវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

អដ្ឋសុ លោភមូលិកចិត្តេសុ បន សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ច ឆ បកិណ្ណកានិ ច បាបេសុ មោហចតុក្កញ្ច លោភតិក្កញ្ច ថិនមិទ្ធញ្ចាតិ ទ្វាវីសតិ ចេតសិកានិ ឧប្បជ្ជន្តិ។ តេសុ លោភោ ច មោហោចាតិ ទ្វេ មូលានិ ហេតុបច្ចយោ។ ឆន្ទោ ច ចិត្តញ្ច វីរិយញ្ចាតិ តយោ អធិបតិជាតិកា កទាចិ អធិបតិកិច្ចំ សាធេន្តិ, អារម្មណាធិបតិបិ ឯត្ថ លព្ភតិ។ ចេតនា កម្មបច្ចយោ។ តយោ អាហារា អាហារបច្ចយោ។ ចិត្តញ្ច វេទនា ច ឯកគ្គតា ច ជីវិតញ្ច វីរិយញ្ចាតិ បញ្ច ឥន្ទ្រិយធម្មា ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ។ វិតក្កោ ច វិចារោ ច បីតិ ច វេទនា ច ឯកគ្គតាចាតិ បញ្ច ឈានង្គានិ ឈានបច្ចយោ។ វិតក្កោ ច ឯកគ្គតា ច ទិដ្ឋិ ច វីរិយញ្ចាតិ ចត្តារិ មគ្គង្គានិ មគ្គបច្ចយោ។ បច្ឆាជាតោ ច វិបាកោ ចាតិ ទ្វេ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។ សេសា ទ្វាវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

ទ្វីសុ ទោសមូលិកចិត្តេសុ បីតិញ្ច លោភតិក្កញ្ច បហាយ ទោសចតុក្កេន សទ្ធឹ ទ្វាវីសតិ ឯវ ចេតសិកានិ, ទោសោ ច មោហោ ច ទ្វេ មូលានិ, តយោ អធិបតិ ជាតិកា, តយោ អាហារា, បញ្ច ឥន្ទ្រិយានិ, ចត្តារិ ឈានង្គានិ, តីណិ មគ្គង្គានិ។ ឯត្ថាបិ ទ្វេ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, ទ្វាវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

អកុសលចិត្តប្បទេសុ បច្ចយឃដនានយោ និដ្ឋិតោ។

## ចិត្តប្បទេសុ បច្ចយឃដនានយោ

ឯកនវុតិ សោភណចិត្តានិ នាម, ចតុវីសតិ កាម សោភណចិត្តានិ បន្នរស រូបចិត្តានិ ទ្វាទស អរូបចិត្តានិ ចត្តាលីស លោកុត្តរចិត្តានិ។ តត្ថ ចតុវីសតិ កាមសោភណ ចិត្តានិ នាម អដ្ឋ កាមកុសលចិត្តានិ អដ្ឋ កាមសោភណវិបាក ចិត្តានិ អដ្ឋ កាមសោភណកិរិយចិត្តានិ។

បញ្ច វីសតិ កល្យាណចេតសិកានិ នាម, អលោភោ អទោសោ អមោហោចេតិ តីណិ កល្យាណមូលិកានិ ច សទ្ធា ច សតិ ច ហិរី ច ឱត្តប្បញ្ច តត្រមជ្ឈត្តតា ច កាយបស្សទ្ធិ ច ចិត្ត បស្សទ្ធិ ច កាយលហុតា ច ចិត្តលហុតា ច កាយមុទុតា ច ចិត្ត មុទុតា ច កាយកម្មញ្ញតា ច ចិត្ត កម្មញ្ញតា ច កាយបាគុញ្ញតា ច ចិត្តបាគុញ្ញតា ច កាយុជុកតា ច ចិត្តុជុកតា ច សម្មាវាចា សម្មាកម្មន្តោ សម្មាអាជីវោតិ តិស្សោ វិរតិយោ ច ករុណា មុទិតាតិ ទ្វេ អប្បមញ្ញាយោ ច។

តត្ថ តីណិ កល្យាណមូលានិ ហេតុបច្ចយោ, អមោហោ បន អធិបតិបច្ចយេ វីមំសាធិបតិនាម, ឥន្ទ្រិយបច្ចយេ បញ្ញិន្ទ្រិយំ នាម, មគ្គបច្ចយេ សម្មាទិដ្ឋិ នាម។ សទ្ធា ឥន្ទ្រិយបច្ចយេ សទ្ធិន្ទ្រិយំ នាម។ សតិ ឥន្ទ្រិយបច្ចយេ សតិន្ទ្រិយំ នាម, មគ្គបច្ចយេ សម្មាសតិ នាម។ តិស្សោ វិរតិយោ មគ្គបច្ចយោ, សេសា សត្តរស ធម្មា វិសេសបច្ចយា ន ហោន្តិ។

អដ្ឋសុ កាមកុសលចិត្តេសុ អដ្ឋតីស ចេតសិកានិ សង្គយ្ហន្តិ, សត្ត សព្ពចិត្តិកានិ ឆ បកិណ្ណកានិ បញ្ចវីសតិ កល្យាណានិ។ តេសុ ច បីតិ ចតូសុ សោមនស្សិកេសុ ឯវ, អមោហោ ចតូសុ ញាណសម្បយុត្តេសុ ឯវ, តិស្សោ វិរតិយោ សិក្ខាបទសីលបូរណ កាលេ ឯវ, ទ្វេ អប្បមញ្ញាយោ សត្តេសុ ការុញ្ញមោទនាការេសុ ឯវាតិ។ ឥមេសុបិ អដ្ឋសុ ចិត្តេសុ ទ្វេ វា តីណិ វា កល្យាណមូលានិ ហេតុបច្ចយោ, ឆន្ទោ ច ចិត្តញ្ច វីរិយញ្ច វីមំសាចាតិ ចតូសុ អធិបតិជាតិកេសុ ឯកមេកោវ កទាចិ អធិបតិបច្ចយោ។ ចេតនា កម្មបច្ចយោ។ តយោ អាហារា អាហារបច្ចយោ។ ចិត្តញ្ច វេទនា ច ឯកគ្គតា ច ជីវិតញ្ច សទ្ធា ច សតិ ច វីរិយញ្ច បញ្ញាចាតិ អដ្ឋ ឥន្ទ្រិយានិ ឥន្ទ្រិយបច្ចយោ។ វិតក្កោ ច វិចារោ ច បីតិ ច វេទនា ច ឯកគ្គតាចាតិ បញ្ចឈានង្គានិ ឈានបច្ចយោ។ បញ្ញា ច វិតក្កោ ច តិស្សោ វិរតិយោ ច សតិ ច វីរិយញ្ច ឯកគ្គតាចាតិ អដ្ឋ មគ្គង្គានិ មគ្គបច្ចយោ។ ឥមេសុបិ អដ្ឋសុ ចិត្តេសុ បច្ឆាជាតោ ច វិបាកោចាតិ ទ្វេ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, សេសា ទ្វាវីសតិបច្ចយា លព្ភន្តិ។

អដ្ឋសុ កាមសោភណកិរិយចិត្តេសុ តិស្សោ វិរតិយោ ន លព្ភន្តិ, កុសលេសុ វិយ ទ្វេ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, ទ្វាវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

អដ្ឋសុ កាមសោភណវិបាកេសុ តិស្សោ វិរតិយោ ច ទ្វេ អប្បមញ្ញាយោ ច ន លព្ភន្តិ។ អធិបតិបច្ចយោ ច បច្ឆាជាតោ ច អាសេវនញ្ចាតិ តយោ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ, ឯកវីសតិ បច្ចយា លព្ភន្តិ។

ឧបរិ រូបារូបលោកុត្តរចិត្តេសុបិ ទ្វាវីសតិបច្ចយតោ អតិរេកំ នត្ថិ។ តស្មា ចតូសុ ញាណសម្បយុត្តកាមកុសល ចិត្តេសុ វិយ ឥមេសុ បច្ចយឃដនា វេទិតព្ពា។

ឯវំ សន្តេ កស្មា តានិ ចិត្តានិ កាមចិត្តតោ មហន្តតរានិ ច បណីតតរានិ ច ហោន្តីតិ។ អាសេវន មហន្តត្តា។ តានិ ហិ ចិត្តានិ ភាវនាកម្មវិសេសេហិ សិទ្ធានិ ហោន្តិ, តស្មា តេសុ អាសេវនបច្ចយោ មហន្តោ ហោតិ។ អាសេវន មហន្តត្តា ច ឥន្ទ្រិយបច្ចយោបិ ឈានបច្ចយោបិ មគ្គបច្ចយោបិ អញ្ញោបិ វា តេសំ បច្ចយា មហន្តា ហោន្តិ។ បច្ចយានំ ឧបរូបរិ មហន្តត្តា តានិ ចិត្តានិ ឧបរូបរិ ច កាមចិត្តតោ មហន្តតរានិ ច បណីតតរានិ ច ហោន្តីតិ។

ចិត្តុប្បាទេសុ បច្ចយឃដនានយោ និដ្ឋិតោ។

## រូបកលាបេសុ បច្ចយឃដនានយោ

រូបកលាបេសុ បច្ចយឃដនានយោ វុច្ចតេ។ អដ្ឋវីសតិ រូបានិ នាម, ចត្តារិ មហាភូតានិ បថវី អាបោ តេជោ វាយោ។ បញ្ច បសាទរូបានិ ចក្ខុ សោតំ ឃានំ ជិវ្ហា កាយោ។ បញ្ច គោចររូបានិ រូបំ សទ្ទោ គន្ធោ រសោ ផោដ្ឋព្វំ។ តត្ថ ផោដ្ឋព្វំ តិវិធំ បថវីផោដ្ឋព្វំ តេជោផោដ្ឋព្វំ វាយោផោដ្ឋព្វំ។ ទ្វេ ភាវរូបានិ ឥត្ថិភាវរូបំ បុម្ភាវរូបំ។ ឯកំ ជីវិតរូបំ, ឯកំ ហទយរូបំ។ ឯកំ អាហាររូបំ។ ឯកំ អាកាសធាតុរូបំ។ ទ្វេ វិញ្ញត្តិរូបានិ កាយវិញ្ញត្តិរូបំ វចីវិញ្ញត្តិរូបំ។ តីណិ វិការរូបានិ លហុតា មុទុតា កម្មញ្ញតា។ ចត្តារិ លក្ខណរូបានិ ឧបចយោ សន្តតិ ជរតា អនិច្ចតា។

តត្ថ ឆ រូបធម្មា រូបធម្មានំ បច្ចយា ហោន្តិ ចត្តារិ មហាភូតានិ ច ជីវិតរូបញ្ច អាហាររូបញ្ច។ តត្ថ ចត្តារិ មហា ភូតានិ អញ្ញមញ្ញស្ស បញ្ចហិ បច្ចយេហិ បច្ចយា ហោន្តិ សហជាតេន ច អញ្ញមញ្ញេន ច និស្សយេន ច អត្ថិយា ច អវិគតេនច។ សហជាតានំ ឧបាទារូបានំ អញ្ញមញ្ញវជ្ជិតេហិ ចតូហិ បច្ចយេហិ បច្ចយា ហោន្តិ។ ជីវិតរូបំ សហជាតានំ កម្មជរូបានំ ឥន្ទ្រិយបច្ចយេន បច្ចយោ។ អាហាររូបំ សហជាតានញ្ច អសហជាតានញ្ច សព្ពេសំ អជ្ឈត្តរូបធម្មានំ អាហារបច្ចយេន បច្ចយោ។

តត្ថេវ តេរស រូបធម្មា នាមធម្មានំ វិសេសបច្ចយា ហោន្តិ, បញ្ចបសាទរូបានិ ច សត្ត គោចររូបានិ ច ហទយវត្ថុរូបញ្ច។ តត្ថ បញ្ច បសាទរូបានិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណធាតូនំ មាតរោ វិយ បុត្តកានំ វត្ថុបុរេជាតេន ច វត្ថុបុរេជាតិន្ទ្រិយេន ច វត្ថុ បុរេជាតវិប្បយុត្តេន ច បច្ចយា ហោន្តិ។ សត្ត គោចររូបានិ បញ្ចន្នំ វិញ្ញាណធាតូនំ តិស្សន្នំ មនោធាតូនញ្ច បិតរោ វិយ បុត្តកានំ អារម្មណបុរេជាតេន បច្ចយា ហោន្តិ។ ហទយវត្ថុរូបំ ទ្វិន្នំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតូនំ រុក្ខោ វិយ រុក្ខទេវតានំ យថារហំ បដិសន្ធិក្ខណេ សហជាតនិស្សយេន បវត្តិកាលេ វត្ថុបុរេជាតេន ច វត្ថុបុរេជាតវិប្បយុត្តេន ច បច្ចយោ ហោតិ។

តេវីសតិ រូបកលាបា។ តត្ថ ឯកាយ រជ្ជុយា ពន្ធិតានំ កេសានំ កេសកលាបោ វិយ តិណានំ តិណកលាបោ វិយ ឯកេន ជាតិរូបេន ពន្ធិតានំ រូបធម្មានំ កលាបោ បរិបិណ្ឌិរូប កលាបោ នាម។

តត្ថ ចត្តារិ មហាភូតានិ វណ្ណោ គន្ធោ រសោ ឱជាតិ ឥមេ អដ្ឋ ធម្មា ឯកោ សព្ពមូលកលាបោ នាម, សព្ព មូលដ្ឋកន្តិ ច វុច្ចតិ។

នវ កម្មជរូបកលាបា, – ជីវិតនវកំ វត្ថុទសកំ កាយ ទសកំ ឥត្ថិភាវទសកំ បុម្ភាវទសកំ ចក្ខុទសកំ សោតទសកំ ឃានទសកំ ជិវ្ហាទសកំ។ តត្ថ សព្ពមូលដ្ឋកមេវជីវិតរូបេន សហ ជីវិតនវកំ នាម។ ឯតទេវ កម្មជ កលាបេសុ មូលនវកំ ហោតិ។ មូលនវកមេវ យថាក្កមំ ហទយវត្ថុរូបាទីហិ អដ្ឋរូបេហិ សហ វត្ថុទសកាទីនិ អដ្ឋទសកានិ ភវតិ។ តត្ថ ជីវិតនវកញ្ច កាយទសកញ្ច ភាវទសកានិចាតិ ចត្តារោ កលាបា សកល កាយេ ប វត្តន្តិ។ តត្ថ ជីវិតនវកន្តិ បាចកគ្គិ ច កាយគ្គិ ច វុច្ចតិ។ បាចកគ្គិ នាម បាចកតេជោ កោដ្ឋាសោ, សោ អា មាសយេ បវត្តិត្វា អសិតបីតខាយិតសាយិតានិ បរិបាចេតិ។ កាយគ្គិ នាម សកលកាយព្យាបកោ ឧស្មាតេជោ កោដ្ឋាសោ, សោ សកល កាយេ បវត្តិត្វា បិត្តសេម្ហលោហិតានិ អប្បូតីនិ វិប្បសន្នានិ ករោតិ។ តេសំ ទ្វិន្នំ វិសម វុត្តិយា សតិ សត្តា ពហ្វាពាធា ហោន្តិ, សមវុត្តិយា សតិ អប្បាពាធា។ តទុភយំ ជីវិតនវកំ សត្តានំ អាយុំ សម្បា ទេតិ។ វណ្ណំ សម្បាទេតិ។ កាយទសកំ សកលកាយេ សុខសម្ផស្ស ទុក្ខសម្ផស្សានិ សម្បាទេតិ។ ភាវ ទសកានិ ឥត្ថីនំ សព្ពេ ឥត្ថាការេ សម្បាទេតិ។ បុរិសានំ សព្ពេ បុរិសាការេ សម្បាទេហិ។ សេសានិ វត្ថុទសកាទីនិ បញ្ចទសកានិ បទេសទសកានិ នាម។ តត្ថ វត្ថុទសកំ ហទយកោសព្ភន្តរេ បវត្តិត្វា សត្តានំ នានាបការានិ សុចិន្តិតទុចិន្តិតានិ សម្បាទេតិ។ ចក្ខុទសកាទីនិ ចត្តារិ ទសកានិ ចក្ខុគុឡ កណ្ណពិល នាសពិល ជិវ្ហាតលេសុ បវត្តិត្វា ទស្សន សវន ឃាយន សាយនានិ សម្បាទេតិ។

អដ្ឋ ចិត្តជរូបកលាបា, សព្ពមូលដ្ឋកំ សទ្ទនវកំ កាយ វិញ្ញត្តិនវកំ សទ្ទវចីវិញ្ញត្តិទសកន្តិ ចត្តារោ មូលកលាបា ច តេយេវ លហុតា មុទុតា កម្មញ្ញតាសង្ខាតេហិ តីហិ វិការ រូបេហិ សហ ចត្តារោ សវិការកលាបា ច។

តត្ថ សរីរធាតូនំ វិសមប្បវត្តិកាលេ គិលានស្ស មូល កលាបានិ ឯវ បវត្តន្តិ។ តទា ហិ តស្ស សរីររូបានិ គរូនិ វា ថទ្ធានិ វា អកម្មញ្ញានិ វា ហោន្តិ, យថារុចិ ឥរិយបថំបិ បវត្តេតុំ អង្គ បច្ចង្គានិបិ ចាលេតុំ វចនំបិ កថេតុំ ទុក្ខោ ហោតិ។ សរីរធាតូនំ សមប្បវត្តិកាលេ បន អគិលានស្ស គរុថទ្ធាទីនំ សរីរទោសានំ អភាវតោ សវិការា បវត្តន្តិ។ តេសុ ច ចិត្តង្គវសេន កាយង្គ ចលនេ ទ្វេ កាយវិញ្ញត្តិកលាបា បវត្តន្តិ។ ចិត្តវសេនេវ មុខតោ វចនសទ្ទប្បវត្តិកាលេ ទ្វេ វចីវិញ្ញត្តិកលាបា, ចិត្តវសេនេវ អក្ខរវណ្ណរហិតានំ ហសនរោទនាទីនំ អវចនសទ្ទានំ មុខតោ បវត្តិកាលេ ទ្វេ សទ្ទកលាបា, សេសកាលេសុ ទ្វេ អាទិ កលាបា បវត្តន្តិ។

ចត្តារោ ឧតុជរូបកលាបា, សព្ពមូលដ្ឋកំ សទ្ទនវកន្តិ ទ្វេ មូលកលាបា ច ទ្វេ សវិការកលាបា ច។ តត្ថ អយំ កាយោ យាវជីវំ ឥរិយាបថសោតំ អនុគច្ឆន្តោ យាបេតិ, តស្មា ឥរិយាបថនានត្តំ បដិច្ច ឥមស្មឹ កាយេ ខណេ ខណេ ធាតូនំ សមប្បវត្តិវិសមប្បវត្តិយោ បញ្ញាយន្តិ។ តថា ឧតុនានត្តំ បដិច្ច អាហារនានត្តំ បដិច្ច វាតាតបសម្ផស្សនានត្តំ បដិច្ច កាយង្គ បរិហារនានត្តំ បដិច្ច អត្តូបក្កមបរូបក្កមនានត្តំ បដិច្ច។ តត្ថ វិសមប្បវត្តិកាលេ ទ្វេ មូលកលាបា ឯវ បវត្តន្តិ, សមប្បវត្តិកាលេ ទ្វេ សវិការា។ តេសុ ច ទ្វេ សទ្ទកលាបា ចិត្តជសទ្ទតោ បរម្បរសទ្ទេសុ ច អញ្ញេសុ លោកេ នានប្បការសទ្ទេសុ ច បវត្តន្តិ។

ទ្វេ អាហារជរូបកលាបា, – សព្ពមូលដ្ឋកំ សវិការន្តិ។ ឥមេ ទ្វេ កលាបា សប្បាយេន វា អសប្បាយេន វា អាហារេន ជាតានំ សមរូបវិសមរូបានំ វសេន វេទិតព្ពា។

អាកាសធាតុ ច លក្ខណរូបានិចាតិ បញ្ចរូបានិ កលាប មុត្តានិ ហោន្តិ។ តេសុ អាកាសធាតុ កលាបានំ អន្តរា បរិច្ឆេទ មត្តត្តា កលាបមុត្តា ហោតិ។ លក្ខណរូបានិ សង្ខតភូតានំ រូប កលាបានំ សង្ខតភាវជាននត្ថាយ លក្ខណមត្តត្តា កលាប មុត្តានិ។

ឥមេ តេវីសតិ កលាបា អជ្ឈត្តសន្តានេ លព្ភន្តិ។ ពហិទ្ធា សន្តានេ បន ទ្វេ ឧតុជមូលកលាបា ឯវ លព្ភន្តិ។ តត្ថ ទ្វេ រូប សន្តានានិ អជ្ឈត្តសន្តានញ្ច ពហិទ្ធាសន្តានញ្ច។ តត្ថ អជ្ឈត្តសន្តានំ នាម សត្តសន្តានំ វុច្ចតិ។ ពហិទ្ធាសន្តានំ នាម បថវីបព្ពតនទីសមុទ្ទ រុក្ខតិណាទីនិ វុច្ចតិ។ តត្ថ អជ្ឈត្តសន្តានេ អដ្ឋវីសតិ រូបានិ តេវីសតិ រូបកលាបានិ លព្ភន្តិ។

តត្ថ បដិសន្ធិនាមធម្មា បដិសន្ធិក្ខណេ កម្មជរូបកលាបានំ ឆធា បច្ចយា ហោន្តិ ចតូហិ មហាសហជាតេហិ ច វិបាកេន ច វិប្បយុត្តេន ច។ ហទយវត្ថុរូបស្ស បន អញ្ញមញ្ញេន សហ សត្តធា បច្ចយា ហោន្តិ។ តេស្វេវ នាមធម្មេសុ ហេតុធម្មា ហេតុភាវេន, ចេតនា កម្មភាវេន, អាហារធម្មា អាហារភាវេន, ឥន្ទ្រិយ ធម្មា ឥន្ទ្រិយភាវេន, ឈានធម្មា ឈាន ភាវេន, មគ្គធម្មា មគ្គ ភាវេនាតិ យថារហំ ឆធា បច្ចយា ហោន្តិ។ អតីតានិ បន កុសលាកុសលកម្មានិ ឯកធាវ បច្ចយា ហោន្តិ កម្មបច្ចយេន, បឋមភវង្គាទិកា បច្ឆាជាតា បវត្តនាមធម្មា បុរេជាតានំ កម្មជរូប កលាបានំ ឯកធា បច្ចយា ហោន្តិ បច្ឆាជាតេន។ ឯត្ថ ច បច្ឆាជាត វចនេន ចត្តារោ បច្ឆាជាតជាតិកា បច្ចយា គហិតា ហោន្តិ។ អតីតានិ ច កម្មានិ ឯកធាវ បច្ចយា ហោន្តិ។ ឯវំ នាមធម្មា កម្មជរូបកលាបានំ យថារហំ ចុទ្ទសហិ បច្ចយេហិ បច្ចយា ហោន្តិ។ ឥធ ទសបច្ចយា ន លព្ភន្តិ អារម្មណញ្ច អធិបតិ ច អនន្តរញ្ច សមនន្តរញ្ច ឧបនិស្សយោ ច បុរេជាតោ ច អាសេវនញ្ច សម្បយុត្តោ ច នត្ថិ ច វិគតោ ច។

បវត្តិកាលេ រូបជនកា នាមធម្មា អត្តនា សហជាតានំ ចិត្តជរូបកលាបានំ បញ្ចធា បច្ចយា ហោន្តិ ចតូហិ មហាសហ ជាតេហិ ច វិប្បយុត្តេន ច។ តេស្វេវ នាមធម្មេសុ ហេតុធម្មា ហេតុភាវេន, អធិបតិធម្មា អធិបតិភាវេន, ចេតនា កម្មភាវេន, វិបាកធម្មា វិបាកភាវេន, អាហារធម្មា អាហារ ភាវេន, ឥន្ទ្រិយធម្មា ឥន្ទ្រិយភាវេន, ឈានធម្មា ឈានភាវេន, មគ្គធម្មា មគ្គភាវេនាតិ យថារហំ អដ្ឋធា បច្ចយា ហោន្តិ។ បច្ឆាជាតា សព្ពេ នាមធម្មា បុរេជាតានំ ចិត្តជរូបកលាបានំ ឯកធា បច្ចយា ហោន្តិ បច្ឆាជាតេន។ ឯវំ នាមធម្មា ចិត្តជរូប កលាបានំ យថារហំ ចុទ្ទសហិ បច្ចយេហិ បច្ចយា ហោន្តិ។ ឥធបិ ទស បច្ចយា ន លព្ភន្តិ អារម្មណញ្ច អនន្តរញ្ច សមនន្តរញ្ច អញ្ញមញ្ញញ្ច ឧបនិស្សយោ ច បុរេជាតោ ច អាសេវនញ្ច សម្បយុត្តោ ច នត្ថិ ច វិគតោ ច។

បដិសន្ធិចិត្តស្ស ឋិតិកាលតោ បដ្ឋាយ បវត្តិកាលេ សព្ពេបិ នាមធម្មា សព្ពេសំ ឧតុជរូបកលាបានញ្ច អាហារជរូប កលាបានញ្ច ឯកធា បច្ចយា ហោន្តិ បច្ឆាជាតវសេន។ ឯត្ថបិ បច្ឆាជាតវចនេន ចត្តារោ បច្ឆាជាតជាតិកា គហិតា ហោន្តិ, សេសា វីសតិ បច្ចយា ន លព្ភន្តិ។

សព្ពេសុ បន តេវីសតិយា រូបកលាបេសុចត្តារោមហា ភូតា អញ្ញមញ្ញស្ស បញ្ចធា បច្ចយា ហោន្តិ ចតូហិ មហាសហ ជាតេហិ ច អញ្ញមញ្ញេន ច, សហជាតានំ ឧបាទារូបានំ ចតុធា បច្ចយា ហោន្តិ ចតូហិ មហា សហជាតេហិ ។ អាហាររូបំ សហជាតានញ្ច អសហជាតានញ្ច សព្ពេសំ អជ្ឈត្តរូបកលាបានំ អាហារ បច្ចយេន បច្ចយោ ហោតិ។ នវសុ កម្មជរូបកលាបេសុ ជីវិតរូបំ សហជាតានមេវ រូបានំ ឥន្ទ្រិយបច្ចយេន បច្ចយោ ហោតិ។ ឯវំ អជ្ឈត្តរូបធម្មា អជ្ឈត្តរូបធម្មានំ សត្តធា បច្ចយា ហោន្តិ។ ពហិទ្ធា រូបធម្មា បន ពហិទ្ធាភូតានំ ទ្វិន្នំ ឧតុជរូបកលាបានំ បញ្ចធា បច្ចយា ហោន្តីតិ។

រូបកលាបេសុ បច្ចយឃដនានយោ និដ្ឋិតោ។

ឯត្ថ ច បដ្ឋានសទ្ទស្ស អត្ថោ វត្តព្ពោ។ បធានំ ឋានន្តិ បដ្ឋានំ។ តត្ថ បធានន្តិ បមុខំ, ឋានន្តិ បច្ចយោ, បមុខបច្ចយោ មុខ្យបច្ចយោ ឯកន្តបច្ចយោតិ វុត្តំ ហោតិ។ សោ ច ឯកន្ត បច្ចយោ ឯកន្តបច្ចយុប្បន្នំ បដិច្ច វត្តព្ពោ។

ទុវិធញ្ហិ បច្ចយុប្បន្នំ មុខ្យបច្ចយុប្បន្នំ និស្សន្ទបច្ចយុប្បន្នន្តិ។ តត្ថ មុខ្យបច្ចយុប្បន្នំ នាម មូលបច្ចយុប្បន្នំ, និស្សន្ទបច្ចយុប្បន្នំ នាម បរម្បរ បច្ចយុប្បន្នំ។ តត្ថ មូលបច្ចយុប្បន្នមេវ ឯកន្តបច្ចយុប្បន្នំ នាម។ តញ្ហិ អត្តនោ បច្ចយេ សតិ ឯកន្តេន ឧប្បជ្ជតិយេវ, នោ នុប្បជ្ជតិ។ បរម្បរបច្ចយុប្បន្នំ បន អនេកន្តបច្ចយុប្បន្នំ នាម, តញ្ហិ តស្មិំ បច្ចយេ សតិបិ ឧប្បជ្ជតិ វា, ន វា ឧប្បជ្ជតិ។ តត្ថ ឯកន្តបច្ចយុប្បន្នំ បដិច្ច សោ បច្ចយោ ឯកន្តបច្ចយោ នាម។ សោ ឯវ ឥមស្មិំ មហាបករណេ វុត្តោ។ តតោ ឯវ អយំ ចតុវីសតិបច្ចយគណោ ច ឥមំ មហា បករណញ្ច បដ្ឋានន្តិ វុច្ចតិ។

តត្ថ ឯកស្ស បុរិសស្ស ធនធញ្ញត្ថាយ លោភោ ឧប្បជ្ជតិ។ សោ លោភវសេន ឧដ្ឋាយ អរញ្ញំ គន្ត្វា ឯកស្មិំ បទេសេ ខេត្តានិ ករោតិ, វត្ថូនិ ករោតិ, ឧយ្យានានិ ករោតិ។ តេសុ សម្បជ្ជមានេសុ សោ បុរិសោ ពហូនិ ធន ធញ្ញានិ លភិត្វា អត្តនា ច បរិភុញ្ជតិ, បុត្តទារេ ច បោសេតិ, បុញ្ញានិ ច ករោតិ, បុញ្ញផលានិ ច អាយតឹ បច្ចនុភវិស្សតិ។ តត្ថ លោភសហ ជាតានិ នាមរូបានិ មុខ្យបច្ចយុប្បន្នានិ នាម។ តតោ បរំ យាវ អាយតឹ ភវេសុ បុញ្ញផលានិ បច្ចនុភោតិ, តាវ ឧប្បន្នានិ បរម្បរផលានិ តស្ស លោភស្ស និស្សន្ទបច្ចយុប្បន្នានិ នាម។ តេសុ ទ្វីសុ បច្ចយុប្បន្នេសុ មុខ្យបច្ចយុប្បន្នមេវ បដ្ឋានេ វុត្តំ។ និស្សន្ទបច្ចយុប្បន្នំ បន សុត្តន្តនយេន កថេតព្ពំ។ តត្ថ សុត្តន្តនយោ នាម ឥមស្មិំ សតិ ឥទំ ហោតិ, ឥមស្ស ឧប្បាទា ឥទំ ឧប្បជ្ជតីតិ ឯវរូបោ បច្ចយនយោ។ អបិ ច លោភោ ទោសោ មោហោតិ តយោ ធម្មា សកលស្ស សត្តលោកស្សបិ សង្ខារលោកស្សបិ ឱកាស លោកស្សបិ វិបត្តិយា មូលដ្ឋេន ហេតូ នាម។ អលោភោ អទោសោ អមោហោតិ តយោ ធម្មា សម្បត្តិយា មូលដ្ឋេន ហេតូ នាមាតិ កថេតព្ពំ។ ឯស នយោ សព្ពេសុ បដ្ឋានបច្ចយេសុ យថារហំ វេទិតព្ពោ។ ឯវញ្ច សតិ លោកេ សព្ពា លោកប្បវត្តិយោ ឥមេសំ ចតុវីសតិយា បច្ចយានំ មុខ្យ បច្ចយុប្បន្នេន សទ្ធិំ និស្សន្ទបច្ចយុប្បន្នា ឯវ ហោន្តីតិ វេទិតព្ពោតិ។

ឯត្តាវតា បច្ចយានំ អត្ថទីបនា បច្ចយានំ សភាគសង្គហោ បច្ចយានំ ឃដនានយោតិ តីហិ កណ្ឌេហិ បរិច្ឆិន្នា បដ្ឋានុទ្ទេស ទីបនី និដ្ឋិតា ហោតិ។

ម្រម្មរដ្ឋេ មាំង្វានគរេ លេឌីតីអរញ្ញវិហារវាសិនា មហា ថេរេន កតាយំ បច្ចយុទ្ទេសទីបនី។